

T.C.
ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

GENÇLİĞİN İMAN ALGISI
(ŞIRNAK İLİ ÖRNEĞİ)

(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan
Muhammet Sait YÜRGÜÇ

Danışman
Doç.Dr. Hamdi GÜNDOĞAR

Mayıs 2016
ŞIRNAK

T.C.
ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

GENÇLİĞİN İMAN ALGISI
(ŞIRNAK İLİ ÖRNEĞİ)
(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan
Muhammet Sait YÜRGÜÇ

Danışman
Doç.Dr. Hamdi GÜNDOĞAR

Mayıs 2016

ŞIRNAK

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Tezi Hazırlayan
Muhammet Sait YÜRGÜÇ

“Gençliğin İman Algısı ve Şırnak İli Örneği” adlı Yüksek Lisans tezi,
Şırnak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu’na
uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Muhammet Sait YÜRGÜÇ

Danışman

Doç.Dr. Hamdi GÜNDOĞAR

Doç.Dr. Hamdi GÜNDOĞAR danışmanlığında Muhammet Sait YÜRGÜÇ tarafından hazırlanan “Gençliğin İman Algısı ve Şırnak İli Örneği” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Şırnak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı’nda **Yüksek Lisans** Tezi olarak kabul edilmiştir.

..... /..... /

JÜRİ		İMZA
Danışman	:.....
Üye	:.....
Üye	:.....

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

..... /..... /.....

ÖNSÖZ

Gençlik, iç dinamikleri ve sosyal hayattaki konumuyla insanlığın en büyük problemleri ve en büyük fırsatlarını kendi içinde barındırmaktadır.

Gençler, aldıkları eğitim, dini yaşantıları ve sosyal hayattaki etkileri ile geleceğe yön verebilecek ve geleceğin sahibi olabilecek yegâne kitledir.

Dini yaşantıları ve iman algıları ile ilgili yaptığımız bu araştırmada gençliğin iman esaslarına dair bakış açılarını ortaya koymaya çalıştık.

Pew Araştırma, Din ve Kamu Yaşama Forumu'nun 2010 yılında Dünya çapında yaptığı bir çalışmaya göre dünyada her 10 kişiden 8'i bir dine mensuptur. 2010 yılında 6,9 Milyar olan dünya nüfusunun %23'ü yani 1,6 milyarı Müslüman olduğu tespit edilmiştir. Aynı raporda dünya nüfusuna ait yaş ortalamasının 28 olduğunu ancak Müslüman nüfusun yaş ortalamasının 23 olduğunu görmekteyiz. Buna en yakın ise 26 yaş ortalaması ile Hinduizm gelmektedir.(pewresearch.org, 2015)Bu sonuçlar göstermektedir ki Dünya'nın geleceği hakkında söz sahibi olma yeteneği ve kapasitesi ağırlıklı olarak Müslüman gençlerin elinde olacaktır.

Ancak siyasi hareketler ve bunların sonucunda oluşan küresel terör grupları özellikle Müslüman gençlerden oluşmakta veya Müslüman gençleri hedef almaktadır.

Ülkemizin güneydoğusundaki siyasi tartışmalar ve kangren haline gelmiş terör olayları da gençleri olumsuz etkilemektedir. Özellikle terör olaylarına eleman kazandırma aşamasında geleneksel tarzda dini bir algıya sahip olan gençleri materyalist ve pozitivist oluşumlara yönlendirme çabaları göze çarpmaktadır.

Ülkemizin güneydoğusunda bulunan Şırnak ilinin ortaöğretim seviyesindeki gençlerinin iman esaslarına bakış açılarını değerlendireceğiz. Özellikle ortaöğretim dönemindeki gençleri seçmemizdeki sebep ergenlik dönemi ve onun fırtınaları içerisinde kendine bir yol arayan bireylerin algılarını ölçmektir. Bu bağlamda siyasi olaylarda ve terör örgütlerinin eylemlerinde sıkça karşılaştığımız bu yaş grubunun aslında İslam inanç esaslarını kabullenmiş veya reddedişlerini net bir şekilde istatistiksel olarak ortaya koymak temel gayemizdir.

Anadolu'nun geri kalanıyla aralarında bulunan mezhepsel farklılıklar, ekonomik sıkıntılar, eğitimde fırsat eşitsizliği, gelişim düzeyinin eksikliği ise bölgeye ait handikapları oluşturmaktadır. Tüm bu sorun ve sıkıntılara rağmen yaşantı olarak muhafazakâr bir yapıya sahip olan gençlerin aslında Allah, Melek, Kur'an ve peygamber kavramlarına bakış açılarını objektif bir şekilde yansıtmaya çalışacağız.

İman ve iman esaslarını kavramsal çerçeve olarak ele alacağımız giriş bölümünü, iman esaslarını algılayış biçimini etkileyen unsurlar başlığıyla devam ettireceğiz. Son bölümde ise Gençliğin İman Algısı Anketi ile ilgili sonuçları tablolar halinde analiz ederek ortaya bir netice çıkarmayı hedefledik.

Bu çalışmada danışmanlığımı yapan ve yol gösteren başta Doç.Dr. Hamdi GÜNDOĞAR'a, Şırnak Üniversitesi öğretim elemanlarına, kaynak ve imkan sağlayan Adıyaman Üniversitesi çalışanlarına, sorduğumuz sorulara samimi cevaplar veren Şırnaklı gençlere ve sahadaki çalışmalarımızda her türlü kolaylığı gösteren Şırnak İl Milli Eğitim Müdürlüğü yöneticilerine teşekkürü bir borç bilirim.

Muhammet Sait YÜRGÜÇ

GENÇLİĞİN İMAN ALGISI
(ŞIRNAK İLİ ÖRNEĞİ)
Muhammet Sait YÜRĞÜÇ
Şırnak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Mayıs/2016
Danışman: Doç. Dr. Hamdi GÜNDOĞAR

ÖZET

Modern toplum içerisinde iman ve iman esaslarına bağlılık gençlerin merak duydukları bir konu değil. Fakat eylem ve davranışlarının altında içinde buldukları topluma ait dini öğeler bulunmaktadır. Dini davranıştan ziyade iman ettikleri esasları ve bunlara bakış açıları farklılıklar gösterebilmekte.

Nüfusun büyük bir kısmının gençlerin oluşturduğu ülkemizde gençlere ait inanç yapısını sorgulamamız gerekirdi. Türkiye'nin istatistiksel olarak en genç nüfus oranına sahip şehri Şırnak ilindeki ortaöğretim gençliğinin İslam esaslarına dair bakış açılarını ve iman algılarını bu çalışmada ortaya koymaya çalıştık.

Allah'ın varlığı ve gerekliliği, meleklerin varlığına iman, ahiret hayatı, cennet ve cehennem temel sorularımızı oluşturmakla birlikte gençlerin sorularımıza verdikleri cevaplarla beraber yakın oldukları itikadi görüşlere ait bir çıkarımda da bulduk.

Bu bağlamda gençliğin iman algısı ve özelde Şırnak ili örneği ile Türkiye gençliğinin imani alt yapısı ve algısına bir perspektif sunmaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler:

Din, inanç, algı, gençlik.

FAITH PERCEPTION OF YOUTH (THE SAMPLE OF SİRNAK PROVINCE)

Muhammet Sait YÜRGÜÇ

Şırnak University, Institute of Social Sciences, Essential Islamic Sciences

ABSTRACT

In the modern society, connection of religious belief and principles of beliefs isn't a subject which youngs are curious about. But in the root of act and behavior of them, there are religious items of the society they are in. Rather than religious behaviour, their religious principles and point of view of that might be different from each others.

In our country which consists by a majority population of youngs, whose structure of belief, we should have called into question. In this study, we have tried to bring up secondary education students those at the sirnak province where has the youngest population rate of Turkey, their point view point about İslam's principles and perceptions of faith.

As well as our main questions to believe in Allah's existing and requirement, angels existing, afterlife, heaven and hell, we drew an inference from youngs close by belief opinions from their answers to our questions. In this context, we will try to present a perspective about youths faith perceive and background in Turkey specially with the example of Sirnak province.

In the introductory chapter we'll handle faith and faith principles as conceptual frame work and after maintain title the influencing factors of conception of faith principles. As for final chapter, we'll plan to make a deduction by analysis results with regard to youths faith perceive survey.

Keywords:

Religious, faith, perception, youth.

İÇİNDEKİLER

GENÇLİĞİN İMAN ALGISI (ŞIRNAK İLİ ÖRNEĞİ)

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR VE SİMGELER	v
TABLolar LİSTESİ	vi
GİRİŞ	1
1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	1
2. Araştırmanın Varsayımları	1
3. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları	2
4. Araştırmanın Yöntemi	2
4.1. Araştırmanın Modeli.....	2
4.2. Evren ve Örneklem	3
4.3. Verilerin Toplanması	3
4.4. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması	4
Kavramsal Çerçeve	5
1. İman ve İman Esasları	5
1.1. İman	5
1.2. İman Esasları	7

BİRİNCİ BÖLÜM

İMAN ESASLARINI ALGILAYIŞ BİÇİMLERİNİ ETKİLEYEN SEBEPLER

1. Ergenlik	14
2. Aile	15
3. Eğitim	16
4. İletişim	16
5. Sosyal Medya	18
6. Siyasi Olaylar.....	18

İKİNCİ BÖLÜM

ŞIRNAKLI GENÇLERİN İNANÇ ESASLARINI ALGILAYIŞ BİÇİMLERİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA

Uygulama Sonuçları.....	20
SONUÇ	44
KAYNAKÇA	48
ANKET FORMU	52
ÖZGEÇMİŞ	55

KISALTMALAR

- AÜİF.** : Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
a.g.e. : Adı geçen eser
a.g.m. : Adı geçen makale
Bkz. : Bakınız
C. : Cilt
Çev. : Çeviren, Çevirenler
DİA : Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
DİB: Diyanet İşleri Başkanlığı
Ed. : Editör
GSB: Gençlik ve Spor Bakanlığı
Haz. : Hazırlayan
Hz. : Hazreti
SPSS: Statistical Package for the Social Sciences
Ş.Ü: Şırnak Üniversitesi
ŞUIFD: Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
TDHA: Türkiye’de Dini Hayat Araştırması
Yay. : Yayınları, yayınevi, yayıncılık

TABLOLAR LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1: Allaha inanmak bir gerekliliktir.	20
Tablo 2: Evrendeki düzenin bir yaratıcı tarafından oluşturulduğuna inanıyorum...21	21
Tablo 3: Allaha iman etmek bana güven verir.....21	21
Tablo 4 : Allah insanların mutlu olmasını ister.....22	22
Tablo 5: Kıyamete kadar başka peygamber gönderilmeyecektir.....23	23
Tablo 6: İnsanların bir rehber veya peygambere ihtiyacı yoktur.....24	24
Tablo 7: Allah'ın insanlara rehberlik için birini seçip göndermesi zorunludur.....25	25
Tablo 8: Ahirete inanırım.....26	26
Tablo 9: Cennet ve Cehennem varlığına inanırım.....27	27
Tablo 10: Cehennemden korktuğum için ibadet ediyorum.....28	28
Tablo 11: Öldükten sonra yeni bir hayatın başlayacağına inanıyorum.28	28
Tablo 12: Ahiret inancı davranışlarım üzerinde etkilidir.....29	29
Tablo 13: Dünyada yaşadığım zorluklar karşılığında ahirette ödüllendirileceğim...30	30
Tablo 14: Meleklerin varlığına inanırım.....31	31
Tablo 15: Gözümüzün görmediği varlıklar mevcuttur.....31	31
Tablo 16: Hayatımızı kolaylaştıran ve bizi muhafaza eden varlıklar mevcut değildir.....32	32
Tablo 17: Meleklerin davranışlarım üzerinde etkileri vardır.....33	33
Tablo 18: Meleklerin varlığı gerekli bir durum değildir.....33	33
Tablo 19: Kur'an-ı Kerim insan ürünü bir eserdir.....34	34
Tablo 20: Allah'ın gönderdiği son kutsal kitap Kur'an-ı Kerim'dir.....35	35
Tablo 21: Kur'an-ı Kerim'i okuyabiliyorum.....36	36
Tablo 22: Kur'an-ı Kerim'in kutsal bir kitap olduğuna inanıyorum.....37	37
Tablo 23: Kutsal kitaplar insanlara yol göstermek için gönderilmiştir.....37	37
Tablo 24: Allah'ın herkese eşit ve adil davrandığına inanıyorum.....38	38
Tablo 25: İnsanların Allah tarafından adil bir şekilde yargılanacağına inanırım39	39
Tablo 26: Hayatın belli bir plan doğrultusunda yaşandığına inanıyorum.....40	40
Tablo 27: İnsanların kendi fiil ve davranışlarında özgür olduğunu düşünüyorum...40	40

Tablo 28: Kader anlayışı insanların kendilerini avutmak için ortaya koyduğu bir kavramdır	41
Tablo 29: Bazı insanların kötü bir hayat yaşamaları Allah'ın takdiridir.....	42
Tablo 30: Kaderimizin değiştirilmesi mümkün değildir.....	42
Tablo 31 : İman Esasları Genel	43

GİRİŞ

Doğası gereği insan, inanma duygusu ile yaratılır. Bu inanma duygusunu kimi zaman tek bir yaratıcıya, bazen birden çok yaratıcıya, bazen ise yaratıcı fikrini kabullenmemeye kadar yönlendirebilir. İçinde bulunduğu ortam ve dini yaşantı bunları etkilemede temel faktördür. İnsan, dini alt yapısını ve algı dünyasını ise çocukluk ve gençlik dönemlerinde oluşturur. Bu nedenle iman algısının nasıl oluştuğunu ve neye iman ettiği önemlidir. Bu çalışmada belli bir bölgeye projeksiyon tutarak aslında genel bir sonuç elde etmeyi hedefledik.

1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Tuik (Türkiye İstatistik Kurumu) istatistiklerine göre Türkiye'nin ortanca yaşı genç illerinden olan Şırnak ili aynı zamanda Türkiye'de en fazla genç ve çocuk oranının olduğu ildir. Bu manada Türkiye'nin en genç ili Şırnak diyebiliriz. 2013 yılı toplam nüfusa göre yaş ortalaması 18,5 dir (TÜİK, *Nüfus Projeksiyonları*, 2013-2075). Yine aynı kurumun Dünya Nüfus Gününde yayınladığı bülten ve tabloda (TUİK, 2014, sayı:15975) Şırnak ili nüfusunun %41,5' i 0-14 yaş aralığında olduğunu, %23,4'ünün ise 15-24 yaş aralığında bir nüfus yoğunluğuna sahip olduğunu görmekteyiz. Bu araştırmada Türkiye'nin en genç ilinde yaşayan ortaöğretim gençliğinin iman esaslarına yakınlık derecelerinin ve onları algılayış biçimlerini yansıtacağını düşünüyoruz.

Araştırmada elde edilen verilerin, şimdiye kadar genel olarak teorik çerçevede ele alınıp değerlendirilen iman konusunun, ortaöğretim gençliği üzerindeki yansımalarının kelim ilmi açısından değerlendirilmesine imkân vermesi açısından önemli buluyoruz.

2. Araştırmanın Varsayımları

Gençlerin iman esaslarını kabul ettiğini ve bu konuda aile yapılarının ve bölgede yaygın olan dini eğitim alt yapısının etkisi olduğunu düşünüyoruz.

Gençlerin yaşantılarında dini kurallara riayet etmemelerine rağmen İslam'ın temel

esaslarına koşulsuz bir şekilde sahip çıktıkları temel varsayımımızdır. Bununla birlikte alt varsayımlarımızı ve hipotezlerimizi şöyle sıralayabiliriz:

1. Gençlerin evreni yaratan ve düzenleyen bir varlığın olduğuna ve bunun Allah olduğuna inandıkları.
2. Ahiret inancının gençler arasında ilahi adaletin tecelli edeceği bir zaman dilimi veya mekân olduğuna inandıkları.
3. Peygamberlerin bir görev ve sorumluluk ile gönderildiklerini ve insanları doğru yola iletme noktasındaki en önemli bireyler olduğuna inandıkları.
4. Kader anlayışının gençler arasında henüz netleşmemiş veya diğer iman esaslarına göre koşulsuz bir teslimiyetle yerleşmediğini iddia etmekteyiz.

3. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Şırnak ilindeki ortaöğretim seviyesindeki gençlerin iman algısını ve inanış biçimlerini ele alan bu çalışma diğer deneye dayalı araştırmalarda görüldüğü gibi, belli bir kapsam ve sınır çerçevesinde geliştirilmiştir. Araştırmanın bulguları, seçilen örneklem ve araştırma alanı Şırnak ili Merkez ilçesi, Silopi ilçesi, Cizre ilçesi ve İdil ilçesindeki genel liselerde okuyan gençlerin anket sorularına verdikleri cevapların doğru olduğu varsayımıyla sınırlıdır.

2014/2015 eğitim öğretim yılında yapılan bu araştırma gençlerin fikirlerinin değişmesi göz önüne alınarak anketlerin uygulandığı zaman dilimi ile sınırlıdır.

4. Araştırmanın Yöntemi

Bilimsel araştırmalarda sağlıklı sonuçlar elde etmek için konuya ait sorun ve problemleri belirlemek ve doğru yöntemi seçmek önemlidir.

Araştırmamıza ait model, evren ve örneklem, verilerin toplanması ve analiz edilmesine dair bilgiler bu bölümde verilecektir.

4.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmamızın modeli iki farklı metot kullanılarak oluşturulmuştur. Birincisi teorik çerçevedeki bilgiler, genel olarak alan araştırmalarında görüldüğü gibi, ayrı bir bölüm altında değil, tekrardan kaçınmak ve mukayese imkânı vermek açısından sistemleştirilmiş uygulamalı bölümün başlıkları altında dokümantasyon metoduyla verilmiştir. Uygulamalı kısmında ise, tasvir araştırması çerçevesinde anket formu

kullanılarak elde edilen veriler, ilgili istatistik metot ve teknikler kullanılarak varsayımların test edilmesi sağlanmıştır.

Bir araştırmada sosyal olay ve olguların olduğu gibi değiştirilmeden ortaya konulması, tasvir metodu ile gerçekleştirilmekte ve olayların önemlerine göre sınıflandırılması da aynı metotla mümkün olmaktadır (Koar, 2009: 19).

Ampirik sosyal araştırmalarda tasvir metodunun özel bir şekli de tarama modelidir. Burada sadece verileri toplayıp mevcut özellikleri kaydetmek işlemi yapılmaktadır.

Araştırmanın bağımsız değişkenleri, inandığı ve saygı duyduğu iman esaslarına bağlılığının düzey algılamasıdır. Bağımlı değişkeni ise, şırnak ili ortaöğretim ğrencilerinin inanç konularını algılayış biçimi ve bu alandaki tutumlarıdır.

4.2.Evren ve rneklem

Araştırmamızda rnekleme yoluyla bilgi toplama, incelenecek olan büyük grubun bütün özelliklerini temsil eden bir parçasının belirli kurallar çerçevesinde seçilmesi işlemidir. İncelenecek olan büyük gruba ise, evren veya ana kütle adı verilmektedir. Ana kütleyi temsil yeteneğine sahip, onun küçültülmüş bir modelini oluşturmak ve bu model vasıtasıyla ana kütleyi tasvire çalışmak, hedef olmalıdır. Ana kütleyi temsil yeteneğine sahip olan bu modele örneklem adı verilmektedir (Arslantürk, 2001: 102).

Araştırmada tesadüfi örnekleme tekniği kullanılarak ana kütleyi temsil yeteneğine sahip olan bir örneklem oluşturulmuş, kota yöntemiyle de mevcut kategorideki denek sayısı belirlenmiş ve böylece ana kütlenin bir çeşit minyatür modeli kurularak veriler elde edilmiştir (Koar, 2009: 17).

Evrenini, şırnak ili ve ilçelerindeki ortaöğretim ğrencilerinin oluşturduğu araştırmamızda, ğrenci profilini en doğru bir şekilde yansıtabileceği düşünülen halk kesimi örneklem olarak seçilmiştir.

4.3.Veriler ve Toplanması

Araştırma verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan 30 sorudan oluşan “İnanç Esasları Algılayış Biçimleri Anketi” yardımıyla toplanmıştır. 750 ortaöğretim öğrencisine anket dağıtılmış geriye 600 kullanılabilir anket dnmştir.

4.4.Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Araştırma sonucunda elde edilen veri ve bilgiler amaçlarımız doğrultusunda SPSS 23.0 (Statistical Package for the Social Sciences) programı yardımıyla değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlar, tablolaştırılarak bulgular bölümünde yorumlanmıştır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. İman ve İman Esasları

1.1. İman

İman kavramı, sözlükte güvenmek, emin olmak (Esen, 2008:79-91) manalarına gelir. Onaylamak ve tasdik etmek manalarına gelen iman (Alper, 2002: 17), terim olarak Allah'tan alıp din olarak tebliğ ettiği kesinlik kazanan hususlarda peygamberleri tasdik etmek ve onlara inanmaktır. (Özcan, "İman", 2000: DİA).

İman hem dil ile ikrar hem kalp ile tasdiktir. Bu konuda Mâturîdî kalp ile tasdikini mümin olmanın şartı olarak sunar. (Akt.Şahinoğlu;Yeprem,1989:97).

İmam Eş'ari'ye göre iman, hiçbir şeyin Allah'a benzemediğini, O'nun bir olduğunu ve O'ndan başka hiçbir varlığın ibadet edilmeye layık olmadığını bilmektir (Akt. Şasa,2014, İbn Furek,2005: 152-154).

Günümüzde imana ait benzer tanımlar olmakla birlikte özellikle imanın faydası daha ön planda tutulmuştur. Düzgün, iman; insanı bilinçlendiren, varlığının farkında olmasını sağlayan, zihinde yoğunlaşmış bir eylem olarak görür (Düzgün,1997.19). Aynı zamanda iman belli bir inancı olumlu ve şuurlu bir şekilde kabullenme ve gerekli bilgi ve tecrübeye dayandırarak onaylama olarak da tanımlanabilir (Özcan,1999: 99).

İslam dininin kutsal kitabı olan Kur'an-ı Kerim'de iman en kilit yeri tutmaktadır. Çünkü Kur'an'ın temel gayesi insanları şirkten uzak tutmak ve bir olan Allah'a iman etmeleri için uymaktır.

Kur'an-ı Kerimdeki iman kavramlarının ne manalarda kullanıldığını ayetler ışığında ortaya koymaya çalışacağız.

Bakara suresinde Hz.İbrahim ile ilgili kısaca anlatılırken inen; *Biz, Beyt'i (Kâbe'yi) insanlara toplanma mahalli ve güvenli bir yer kıldık...* (Bakara,2/125) ayeti imanın, emniyet ve emanet manalarında kullanıldığına dair bir örnektir.

Tasdik etmek ve onaylamak anlamlarında iman kavramının kullanıldığı iman kavramı ise Yusuf Suresi'ndeki Hz. Yakub'un oğullarının verdiği cevapta geçer "*.....biz doğruyu söylesek de bize inanmazsın...*" (Yusuf, 12/17).

İmanın davranışla beraber özellikle kalbe verilmiş bir duygu olduğunu ve öncelikle kalpte yaşanması gereken bir olgu olduğuna dair örnekler de Kur'an-ı

Kerim'de mevcuttur. *Allah'a ve ahiret gününe inanan bir Allah'a ve Resûlüne düşman olanlarla dostluk ettiğini göremezsin. İşte onların kalbine Allah, iman yazmış ve katından bir ruh ile onları desteklemiştir...*(Mücadele, 58/22).

İman kavramı Hz. Muhammed'in getirdiği bütün bir dine veya kurallara (şeriata) verilen bir isim olarak da karşımıza çıkar. Maide Suresi'ndeki bu ayet buna örnektir; *İman edenler ile yahudiler, sâbiiler ve hıristiyanlardan Allah'a ve ahiret gününe (gerçekten) inanıp iyi amel işleyenler üzerine asla korku yoktur; onlar üzülecek de değildir.*

Ayrıca iman kalbe huzur veren (Bakara,2/4), güven oluşturan,(Bakara, 2/260),cehennemlik olmaktan alı koyan bir kurtarıcı fikir veya olgu (Müddesir,74/42., Leyl,92 /15.,Asr,103 /1-5) olarak da karşımıza çıkar.

Peygamber Efendimizin hadislerinde de iman önemli bir yer teşkil eder. Temel hadis kitaplarında imana ait özel bölümler bulunduğu gibi bazı temel hadis kaynaklarında da önemli bir bölüm iman bahsine ayrılmıştır. Bu konuda en önemli hadis elbette ki Cibril hadisidir.

Cebrail'in Hz. Peygamber'in mescidine insan suretinde gelerek sorduğu "iman, islam ve ihsan nedir?" sorularına verdiği cevaplardan oluşur. İman ile ilgili verdiği cevap şöyledir: *"Bir gün Rasûlullah (s.a.s.)'in yanında bulunduğumuz sırada âniden yanımıza, elbisesi bembeyaz, saçtı simsiyah bir zat çıkageldi. Üzerinde yolculuk eseri görülüyor, bizden de kendisini kimse tanımıyordu. Doğru peygamber (s.a.s.)'in yanına oturdu ve dizlerini onun dizlerine dayadı. Ellerini de uylukları üzerine koydu. Ve:*

"Bana imandan haber ver" dedi. Rasûlullah (s.a.s.): Âllah a, Allah'ın meleklerine kitaplarına, peygamberlerine ve ahiret gününe inanman, bir de kadere, hayrına şerrine inanmandır" buyurdu. O zât yine: "Doğru söyledin" dedi (Müslim, İman, 1,5., Buhari, İman,37.,Tirmizi, İman,4., Ebu Davut, Sünnet, 16).

İman, hadislerde özellikle amel ile ilişkisi ile gündeme gelir, "Allah yolunda cihadın ve Allah'a imanın amellerin en üstünüdür" (Müslim İmare,117).

Ayrıca hadislerde iman, temizlik (Müslim, Taharet:1), bütün günahların affına vesile olan bir durum (Buhari, Tevhid: 33) ve insanların birbirilerini sevmelerini gerektiren bir durum (Müslim, İman 93-94. Ayrıca bk.Tirmizî, Et'ime 45, Kıyamet 56; İbni Mace, Mukaddime 9, Edeb 11) olarak karşımıza çıkar.

1.2.İman Esasları

İslam dininin ana esaslarını ifade etmek üzere kullanılan bir terim olarak amentü “inandım” kavramı önemlidir. Kuranda söz sahibinin, imanını açıklamak üzere kullandığı bir fiil olarak geçer.(Çelebi, 2010.25) Kur’an’da Firavunun kabul edilmeyen imanını anlatılırken: Biz, İsrailoğullarını denizden geçirdik. Böylece firavun ve onun ordusu, azgınlıkla (zulümle), düşmanlıkla onları takip etti. (Sular), onu boğacak düzeye erişince, (firavun) o zaman: “*İsrailoğullarının kendisine O’na inandığı ilâhtan başka ilâh olmadığına ben de îmân ettim. Ve ben de, Müslümanlardanım teslim olanlardanım, İslâm’a girenlerdenim dedi.*”(Yunus, 17/10) Amentü kavramı ile ilgili bir başka ayet ise resullerin kulları doğru yola daveti ile ilgili anlatılan duruma örnektir: “*Muhakkak ki ben, sizin Rabbinize iman ettim. Öyleyse beni işitin.*”(Yasin, 36/25).

Ehl-i Sünnet akaidine göre inanılması zorunlu olan altı iman esası vardır. İmanın şartları diye isimlendirilen bu esaslar şunlardır: Allah’ın (c.c.) varlığına ve birliğine, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe, kazaya ve kadere yani hayır ve şerrin Allah(c.c.) tarafından yaratıldığına inanmak (İsfahânî, 2005 :36)

Terim olarak, iman esaslarını kısa ve öz olarak ihtiva eden metni ifade etmek için kullanılır. Âmentünün metni şudur: "*Âmentü billâhi ve melâiketihî ve kütübihî ve rusûlihî ve'l-yevmi'l-âhiri ve bi'l-kaderi hayrihî ve şerrihî minallâhi teâlâ ve'l-ba'sü ba'de'l-mevti hakkun* (Müslim, İman,1). *Eşhedü enlâ ilâhe illallâh ve eşhedü enne muhammeden abduhû ve rasûlüh*" (Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, âhiret gününe, kadere, hayır ve şerrin Allah'tan olduğuna inandım. Öldükten sonra diriliş haktır. Allah'tan başka ilâh olmadığına, Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna şahitlik ederim). Âmentüde belirtilen esasların hepsi Kur'an'da çeşitli ifadelerle yer almıştır: "*...Asıl iyi olan kimse, Allah'a, âhiret gününe, meleklerle, kitaba, peygamberlere inanan...dır*"(Bakara 2/177)

"Kim Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve âhiret gününü inkâr ederse, şüphesiz derin bir sapıklığa sapmıştır"(Nisâ 4/136) meâlindeki âyetlerde iman esasları Allah'a, meleklerle, kitaplara, peygamberlere ve âhirete iman olmak üzere beş ilkede toplanmış, kader bunlar arasında zikredilmemiştir. Ancak bazı âyetlerde(Ra'd 13/8; el-Hicr 15/21; el-Furkan 25/2; el-Kamer 54/49) her şeyin Allah'ın takdirine bağlı bulunduğu dair ifadelerden hareketle âlimler hayrı ve şerri ile birlikte kadere inanmayı bir iman esası olarak zikretmişlerdir.

Cibrîl hadisinin(Müslim, İman 1, (8); Nesâî, İman 6, (8, 101); Ebu Dâvud, Sünnet 17, (4695); Tirmizî, İman 4, (2613).) Müslim, Ebu Davud, Tirmizî ve İbn Mac'e rivayetleri de kader konusunu bir iman esası olarak zikreder. Kader konusunun iman esaslarını belirten ayetlerde yer almayışı, Allah'ın ilim, irade, kudret ve tekvin sıfatlarının kapsamı içinde yer almasına bağlanmalıdır. Çünkü Allah'ın anılan sıfatlarına gereğince inanan, kadere de inanmış olmaktadır.

Amentüde yer alan esaslardan Allah'a iman ile kader ve kazaya iman konularında, vahiyle birlikte aklı-mantıkî açıklama ve ispatlar yapılabileceği, his ve tecrübeye dayalı bilgilerden yararlanılabileceği kabul edilmiş ise de, ahirete iman ve meleklerle iman konularında bu mümkün görülmemiş, bu hususlarda sadece vahyin verdiği bilgilere güvenilebileceği belirtilmiştir.

Kâinatı yaratan, idare eden, kendisine ibadet edilen tek ve en yüce varlık olan Allah'a iman, iman esaslarının birincisi ve temelidir. Bütün ilâhî dinlerde Allah'ın varlığı ve birliği (tevhid) en önemli inanç esası olmuştur.(Heyet, *Yaşayan Dünya Dinleri*, 2007: 55) Kur'an-ı Kerim Allah'ı (c.c.) yalnızca üstün varlık olarak değil aynı zamanda var denmeye layık tek gerçek varlık olarak tanıtmaktadır (İzutsu, 1975:93). Yaratılış itibarı ile her insanda Allah (c.c.) inancını kabul etme potansiyeli mevcuttur. Hz. Peygamber'in her çocuğun İslam fitratı üzerine doğduğunu daha sonra anne ve babası tarafından farklı inançlara yönlendirildiğini ifade buyurduğu hadisi şerif (*Müslim, Kitâbu'l-Kader*, 25) buna delil teşkil etmektedir. Bununla beraber tarihe göz attığımızda en ilkel topluluklarda dahi yüce bir kudretin varlığına inanıldığını görmekteyiz (Akdoğan, 2004: 91).

Tüm bunlar İslam kelamcılarını, herhangi bir peygamberin tebliği kendisine ulaşmayan insanların dahi Allah'ın (c.c.) varlığına inanmakla yükümlü olduklarını beyan etmeye yönlendirmiştir (Aliyyü'l-Kârî, tsz: 29). Onlara göre akliselim sahibi her insan Kâinattaki eşsiz düzeni ve yaratılış gerçeğini fark ederek yüce bir yaratıcı gerçeğini kabul etmelidir. (Taftâzânî, 1998: 332). Çünkü bütün inanç esasları Allah'a imana ve O'nun birliği esasına dayanmaktadır.

Allah, kelimesinin, kendisine ibadet edilen yüce varlığın özel ismi olduğunu kabul eden bütün İslâm âlimleri konu ile ilgili açıklamaları sırasında O'nu şöyle tanımlamışlardır: "Allah, varlığı zorunlu olan ve bütün övgülere lâyük bulunan yüce varlığın adıdır". Tanımdaki "varlığı zorunlu olan" kaydı, Allah'ın yokluğunun düşünülemeyeceğini, var olmak için başka bir varlığın O'nu var etmesine ve

desteğine muhtaç olmadığını, dolayısıyla O'nun, evrenin yaratıcısı ve yöneticisi olduğunu ifade etmektedir.

"Bütün övgülere lâyık bulunan" kaydı ise, yetkinlik ve aşkınlık ifade eden isim ve sıfatlarla nitelendiğini anlatmaktadır. Allah kelimesi, İslâmî metinlerde, gerçek mabudun (ibadet edilen varlığın) ve tek yaratıcının özel ismi olarak kullanılmıştır. Bu sebeple O'ndan başka bir varlığa ad olarak verilmemiş, gerek Arapça'da, gerekse bu lafzı kullanan diğer Müslüman milletlerin dillerinde herhangi bir çoğul şekli de oluşmamıştır.

Allah'a iman, Allah'ın var ve bir olduğuna, bütün üstünlük sıfatlarıyla nitelenmiş ve noksan sıfatlardan uzak ve yüce bulunduğuna inanmaktır. Bir başka deyişle Allah hakkında zorunlu, caiz ve imkânsız sıfatları bilip öylece kabul etmektir.

Her şeyi bilen ve her şeye gücü yeten bir Allah'a inanmak, ergenlik çağına gelmiş ve akıllı her insanın ilk ve aslî sorumluluğudur. İlâhî dinlerin kesintiye uğradığı dönemlerde yaşamış olan veya hiçbir dinden haberi olmayan kimseler de bir Allah inancına sahip olmakla yükümlüdürler. Çünkü insan yaratılıştan getirdiği mutlak ve üstün güce inanma duygusu ile evrendeki akıllara durgunluk veren düzeni gördükten sonra bu düzeni sağlayan bir ve eşsiz yaratıcının varlığı inancına kolaylıkla ulaşır "...Gökleri ve yeri yaratan Allah hakkında şüphe mi vardır?..." (İbrahim, 13/10) mealindeki ayet bu gerçeği dile getirmektedir..

Meleklerle iman mevzusuna gelince ise, sözlükte; "haberci, elçi, güç ve kuvvet" anlamlarına gelen melek, Allah'ın emriyle çeşitli görevleri yerine getiren, gözle görülmeyen nurani ve ruhanî varlıktır (Erbaş, 2004: 37). Kur'an'da meleklerle imanın farz olduğunu bildiren birçok ayet vardır: "*Peygamber Rabbi tarafından kendisine indirilene iman etti, müminler de. Her biri Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine iman ettiler...* (Bakara, 2/285), "*asıl iyilik Allah'a, ahiret gününe, meleklerle, kitaplara ve peygamberlere iman edenlerin iyi amelidir...*" (Bakara 2/177) . Meleklerle inanmayan kişi, bu âyetlerin hükmünü inkâr ettiği için kâfir olur. Ayrıca Cenâb-ı Hak, Kur'an'da meleklerle düşman olanları kâfir diye nitelemiş ve böyle kimselerin Allah düşmanı olduğunu vurgulamıştır (Bakara 2/98). Meleklerle inanmamak, dolaylı olarak vahyi, peygamberi, peygamberin getirdiği kitabı ve tebliğ ettiği dini de inkâr etmek anlamına gelir. Çünkü dinî hükümler, peygamberlere melek aracılığıyla indirilmiştir.

İlahi Kitap Kavramı ise sözlükte "yazmak ve yazılı belge" anlamına

gelir.(Üzüm, 2002: 121) Terim olarak ise, Allah Teâlâ'nın kullarına yol göstermek ve aydınlatmak üzere peygamberine vahyettiği sözlere ve bunun yazıya geçirilmiş şekline denilir. Kur'an-ı Kerîm'de kitap kelimesiyle aynı kökten bazı fiiller “yazma” anlamı yanında “farz kılma, hükmetme, takdir etme” anlamlarında da geçmektedir (Bardakoğlu, 2002: 122). Çoğulu "kütüb" dür. Hıristiyan ve Yahudilere ilâhî kitap olarak İncil ve Tevrat verildiğinden onlara "Ehl-i kitap" denilmiştir. İlâhî kitaplara Allah katından indirilmiş olması sebebiyle "kütüb-i münzele" veya "semavî kitaplar" da denilir.

Kitaplara iman, Allah tarafından bazı peygamberlere kitaplar indirildiğine ve bu kitapların içeriğinin tümüyle doğru ve gerçek olduğuna inanmak demektir. Yüce Allah Hz. Peygamber'e, *“İşte onun için sen (tevhide) davet et ve emrolunduğun gibi dosdoğru ol. Onların heveslerine uyma ve de ki: Ben Allah'ın indirdiği kitaba inandım ve aranızda adaleti gerçekleştirmekle emrolundum...”*(Şûrâ, 42/15) diye hitap etmiş, müminlere de *“Ey iman edenler, Allah'a, peygamberine, peygamberine indirdiği kitaba ve daha önce indirdiği kitaba iman ediniz. Kim Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve kıyamet gününü inkâr ederse tam manasıyla sapmıştır”* (Nisâ 48/136.) buyurarak, kitaplara inanmanın bir iman esası olduğunu belirtmiştir. İslâm'da iman esasları birbiriyle bağlantılı ve birbirinden ayrılmaz olduğu için kitaplara iman diğer esaslardan ayrılmaz.

Her ilâhî kitap bir peygamber aracılığıyla gönderilmiştir. Kendisine kitap indirilen peygamber de, ondaki emir ve yasakların uygulanmasını göstermiş ve bunların yaşanabilir olduğunu ortaya koymuştur. İlâhî kitaplar konusu Allah'ın kelâm sıfatı ile ilgilidir, bu sıfatın eseridir.

Tevrat, Zebur ve İncil ise zamanla insanların iyi veya kötü niyetli müdahaleleri sonucu değişikliğe ve bozulmaya uğramıştır. Allah'ın vahyettiği şekilde varlığını korumuş, hiçbir bozulma ve değişikliğe uğramadan günümüze kadar gelmiş ve kıyamete kadar da bu özelliğini sürdürecektir olan yegâne kitap Kur'an-ı Kerim'dir: *“Kur'an'ı kesinlikle biz indirdik. Elbette onu yine biz koruyacağız”* (Hicr, 15/9) ayetiyle Allah, insanlara Kur'an'ın ilâhî koruma altında bulunduğunu ve kıyamete kadar bir müdahaleye uğramadan kalacağını bildirir..

Kur'ân-ı Kerîm, kendinden önceki kitapları onaylamış, ancak onların koymuş olduğu bazı hükümleri ortadan kaldırarak yeni hükümler getirmiştir. İman etmiş olabilmek için, Hz. Peygamber'e ve ona indirilen Kur'an'a uymayı ısrarla

vurgulamıştır (Âl-i İmrân, 3/31; Nisa, 4/47; Maide, 5/15; En‘am, 6/153; A‘râf, 7/3).

Kitaplara iman mevzuundan sonra gelen iman esası Peygamberlere imandır. Peygamber, Farsça ‘da “haber taşıyan ve elçi” anlamlarına gelir (Yavuz, 2007:257). Dinî terim olarak, “Allah'ın kulları arasından seçtiği ve vahiyle şereflendirerek emir ve yasaklarını insanlara ulaştırmak üzere görevlendirdiği elçiye peygamber denir (Yavuz, 2007: 279). Arapça ‘da, peygamber kelimesinin karşılığı olarak, gönderilmiş ve elçi demek olan resul ve mürsel kelimesi kullanılır. Terim olarak resul ve mürsel, yeni bir kitap ve yeni bir şeriatla insanlara gönderilen peygambere denilir. Çoğulları "rûsul" ve "mürselûn"dür. Nebî de Allah'ın emir ve yasaklarını insanlara haber veren, fakat yeni bir kitap ve yeni bir şeriatla gönderilmeyip, önceki bir peygamberin kitap ve şeriatını ümmetine bildirmeye görevli olan peygamberdir (Mâide, 5/72-73, 75; A‘râf, 7/188; Tevbe, 9/30).

Peygamberler sadece dini anlatmakla yetinmemişler, dinî emirleri açıklamışlar, sonra ümmetlerine öğretmişler, onları eğitip kötülüklerden arındırmışlardır. Kur’an-ı Kerim’de peygamberlere iman etmenin gerekliliğinin vurgulandığı ayetlere bakıldığında, dünya hayatı süresince insanoğlunun yapacağı fiillerden hangilerinin doğru hangilerinin yanlış olduğunun tespiti noktasında aklın tek başına fonksiyonel olmadığı gerçeğine ulaşılır. “*Biz peygamber göndermedikçe kimseye azap etmeyiz.*” (İsra, 17/15) ayeti bu hakikati vurgulamaktadır.

Peygamberlerin öncelikli görevi, insanları Allah’ın varlığına ve birliğine inanmaya davet etmek sureti ile bu hususta akli desteklemektir. Bununla beraber insanlara, Allah’ın kendilerinden neleri yapıp neleri yapmamalarını istediğini haber verirler. *Senden önce de, kendilerine vahyettiğimiz adamlar gönderdik. Bilmiyorsanız kitap ehline sorun.*”(Nahl, 16/43) ayetiyle Allah, ahirette hiçbir ferden “bilmiyordum” şeklinde bir mazeretin arkasına saklanmaması için birçok peygamber göndermiştir.

İman esasları içerisinde Allah’a imandan sonra en önemli esas ahirete imandır. Ahiret, kavram olarak evvelin mukabili ve son anlamında olup Kur’an’ın 110 yerinde geçer (Topaloğlu, “Ahiret”, *DİA*). İlk toplumlar dâhil tanrı inancının olduğu hemen hemen bütün dinlerde öldükten sora yeniden yaratılış olgusu mevcuttur. Semavi dinlerde buna ahiret hayatı denir.

Kur’an-ı Kerim, Hz. Yusuf’un (Yusuf, 12/101), Hz. İbrahim’in, Hz. Nuh’un ve diğer önceki peygamberlerin de ashaplarını ahirete iman etmeleri noktasın uyarılmış ve

ahiretin varlığına göre hareket etmeleri noktasında telkinde bulduklarını aktarmıştır (Meryem, 19/33; Taha, 20/55).

Dünya hayatı adaletin ve sonsuz bir mükemmeliyetin olduğu bir hayat değildir. Bu nedenle insanlar dünyada güç yetiremedikleri ve mağdur oldukları durumlar karşısında bir bedel istemektedirler. Ahiret inancı, yani ödül ve ceza anlayışı insanları teskin etmektedir.

Ahiret hayatı kendi içerisinde, kıyamet, haşır, hesap, cennet ve cehennem gibi kavramları ve bunlara da iman etmeyi gerektirir.

Günümüzde kelami tartışmalar içerisinde önemli bir pay da kadere iman meselesine aittir. İnsanın iradesi ve bu fiillerine ait sorumluluğu ilk İslami ve siyasi tartışma noktalarıdır.

Kader kavramı sözlükte, Allah'ın nesnelere ve olayları, özellikle sorumluluk doğuran beşeri fiilleri, ezelde planlayıp yaratması anlamındadır (Yavuz, "Kader", *DİA*). Ayrıca güç yetirmek, planlamak, ölçü ile yapmak manalarında gelen kader, Allah'ın her şeyi zamanın ve mekânın ötesinde bilip takdir etmesi olarak da karşımıza çıkar.

"Ve yeryüzünde yürüyen bir canlı yoktur ki; onun rızık, Allah'ın üzerine (Allah'a ait) olmasın. Ve onun karar kıldığı (kaldığı) yeri ve onun emanet (geçici) durduğu yeri bilir. Hepsi Kitab-ı Mübîn'dedir." Hud suresinin 6. ayeti kader denilen bilgiler manzumesinin Allah tarafından önceden bilindiğini ve kaydedildiğini ortaya koyar. Buna dair ikinci bir örnek ise *"Ve kâfirler: "O saat (kıyâmet) bize gelmeyecek." dediler. De ki: "Hayır, gaybı bilen Rabbim, mutlaka onu size getirecektir." Göklerde ve yerde zerre kadar (bir şey bile) O'ndan gizli kalmaz. Bundan daha küçüğü ve daha büyüğü dahi hariç olmamak üzere Kitab-ı Mübîn (Apaçık Kitab)'ın içindedir"* (Sebe, 34/3).

İnsanın iradesi ve Allah'ın bu iradeye müdahalesi asıl tartışma noktalarını oluşturur. Allah kendisine iman edenlere hidayet vereceğini ve takvalarını artıracığını ve kendisini inkar edenlerin kalplerini mühürleyeceğini ve kulaklarını ağırlaştıracağını belirtmiştir (Yavuz, "Kader", *DİA*).

Ayrıca Allah'ın insanlar üzerinde istediği tasarruf hakkında sahip olduğunu, *"Allah âmenû olanları (ölmeden önce Allah'a ulaşmayı dileyenleri) sabit sözle dünya ve ahiret hayatında sebat ettirir. Ve zalimleri dalâlette bırakır. Allah dilediği şeyi yapar"* (İbrahim, 14/27) ayeti ile görmekteyiz. Ayrıca insana imanın güzel

gösterildiği, küfrün ve delaletin kerih gösterildiğini de ifade etmektedir (Hucurat, 49/7; Bakara, 2/7,8; Nisa, 4/168).

Kur'an-ı Kerimde Allah'ın her şeyi bilip takdir ettiğine dair bir çok ayet mevcut olmakla beraber kadere iman etmenin gerekliliği ile ilgili bir ayet bulunmamaktadır (Yavuz, "Kader", *DİA*). Kadere imanın imanın şartları arasında olduğunu bizler hadis kaynaklarında görmekteyiz. Daha önce Cibril hadisi olarak da açıkladığımız hadis bunların başında gelmektedir. Kur'an'da açık bir şekilde diğer iman esasları gibi amentüde geçmemesi de tartışmaları artırmaktadır. Ancak kadere iman etmenin iman esasları arasında yer aldığını belirten hadisler de önemli hadislerdir (Müslim, "İman",37; Tirmizi, "İman",4).

İslam'a ait iman esasları farklı itikadi mezheplere göre değişiklikler içerse de Ehli Sünnet diye tabir ettiğimiz mezheplerde temel olarak bu altı şart üzerinde şekillenir. Tevhid, en temel noktayı oluşturur ve diğer esaslarda bu nokta etrafında şekillenir. Aslında diğer esaslar da tevhid inancını kuvvetlendirmek için var olmayı sürdürmektedir.

1. BÖLÜM

İMAN ESASLARINI ALGILAYIŞ BİÇİMLERİNİ ETKİLEYEN SEBEPLER

İnanç esasları her yaş ve sosyal grup için farklılıklar gösterir. Gençlerin içinde buldukları modern çağ ve onun iletişim araçları ile olan etkileşiminin, ergenlik döneminin, aile yapısının ve ailenin eğitiminin, sosyal çevre ve eğitim ortamının inanç esaslarını algılama biçiminde belirleyici unsurlar oldukları çok açıktır. Bu bölümde ismini zikrettiğimiz unsurlar üzerinde geniş bir açıklama yapacağız.

1. Ergenlik

Örnekle grubumuzu ortaöğretim gençleri oluşturduğu için psikolojik ve fiziksel özelliklerinin değişiklik gösterdiği en temel dönem olan ergenlik dönemi ile başlamalıyız.

Bireyin doğumdan ölüme kadar hem fiziksel olarak hem de psikolojik olarak geçirdiği bir takım evreler vardır. Bunların en hızlı gerçekleştiği evre ergenlik dönemidir.

Ergenlik, çocukluktan erişkinliğe geçiş döneminde vücudun biyolojik olarak olgunlaşma sürecidir (Saka,1999:155). Biyolojik gelişiminin yanında zihinsel bir gelişim süreci de ergenlik döneminde baş gösterir. Soyut düşünmenin yerleştiği ve geleceğe dair fikirlerin olduğu, planların yapılabildiği bir dönemdir (Kağıtçıbaşı, 1999: 607). Soyut düşünme kabiliyetinin artmasıyla etrafındaki olaylar ve durumlar hakkında tetkikler yapmanın da yolu açılır. Bu tetkikler sayesinde belli gelişim süreçleri söz konusu olur. Duygusal, biyolojik, cinsel ve ahlaki gelişim süreçleri en önemlileridir. Bunların yanında kişilik gelişimi, ahlak gelişimi ve dini gelişimin de bu dönemde yerleştiğini göz ardı edemeyiz.

Ergenlik dönemiyle ilgili diğer gelişim süreçlerinden ziyade konumuzla alakalı olan dini gelişim süreci üzerinde durmayı tercih etmekteyiz. Özdemir'e göre ergenlik döneminde dini gelişim ve değişim özellikleri şöyledir:

Dini şuurun uyanması, dini şüphe ve çatışmalar, dini inanç ve tutumların netleşmesi (Özdemir, 1998: 42).

Ergenlik dönemindeki kuşku ve meraklarını gidermeye yönelik içinde buldukları ortam dini gelişimlerini de dolaylı olarak etkiler. Duygusal ve biyolojik

olarak sürekli bir değişkenlik içinde olan ergenlerin iman algılarının oluşmasında bu değişkenlikler içerisinde gerçekleşir.

Hökelekli, dini şüphe ve çatışmaları, iman algısının yerleşmesi ile ilgili faktörlerin bir kısmını da şöyle sıralar:

- Din eğitimi yetersizliği sebebiyle, uygunsuz ve başarısız dini sosyalleşme,
- Günlük hayat olayları ve olumsuz bazı bilimsel teorilerle dini inanç ve öğretiler arasında bir uzlaşmazlık ve çelişki görülmesi,
- Dindarların ve din görevlilerinin bazı tutum ve davranışları,
- Dini konularda bilgi eksikliği ve rehbersizlik (Hökelekli, 2001: 272-273).

İman algısının oluşmasında etkili olan temel unsurlardan, hedef kitlemiz olan gençlerin yaş grubuyla alakalı olan ergenlik dönemini dini gelişimsel süreç açısından anlatmaya çalıştık.

2. Aile

Ergenlik dönemi ile ilgili birçok faktör de dini algıyı etkilemekle birlikte bu konuyu burada neticelendirerek iman algısını etkileyen unsurlardan bir diğeri olan aile üzerinde duracağız.

Hiç şüphesiz bireyin ilk bilgilerle donatıldığı, hayata karşı belli bir duruş ve ahlaki eğitim aldığı ilk yer ailedir. İçinde bulunduğu aile ortamı bireyi çepeçevre kuşatır ve hayata hazırlar.

Dış dünyaya karşı bireyin temel bakış açısını kazandığı ilk yer ailedir. Ailenin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik durum, siyasi fikir, dini düşünce vb. olgulardan bireyin etkilenmemesi mümkün değildir. Özellikle çocukluktan ergenliğe geçiş sürecinde birey ailesini rol model olarak almakta ve ona göre bir yol haritası çizmektedir.

Günümüzde modernleşme ile birlikte büyük şehirlerde yaşayan aileler geniş aile yapısını kaybetmiş ve çekirdek aile yapısına dönmüşlerdir. Annenin de iş hayatına katılması ile birlikte bireyin yetiştirilmesi topluma, medyaya, okullara ve arkadaş ortamına bırakılmıştır. Bizim çalışmamızda örnek olarak aldığımız genç grup nispeten kırsal bir hayat yaşamaktadır. Nüfus artış hızının en yüksek oranlarına sahip bu bölgede bireyler kalabalık ailelerde birlikte yaşamaktadırlar. Ancak ailenin her bireye yeterli vakti ve ilgiyi ayırabilmesi pek de mümkün değildir. Ebeveynlerin gerekli bilgi ve donanıma sahip olmayışları ve bunun sonucunda gerekli beceriyi

sergileyememeleri, bireyin olumlu yönde gelişmesine imkan vermemektedir.

Allah inancı ve diğer dini bilgilerin ilk defa öğrenildiği yer olan aile gerekli donanıma sahip olmayan ebeveynler nedeniyle bireyin ihtiyaçlarını çoğu zaman giderememektedir.

3. Eğitim

Eğitim her toplum grubu ya da toplumun çocuklarını kendi toplum ilişkileri örneğine göre biçimlendirmek için sürdürdüğü bir oluşumdur. Kültürler çocuklarını değişik yöntemlerle ele alırlar. Bazı kültürlerde çocuğa buluş çağına gelinceye kadar tam bir özgürlük sağlarken, çocuk bir takım ciddi törenlerden başarı ile geçtikten sonra erişkinliğe uyum sağlayacak, erişkinlerin görevleriyle sorumluluklarını yüklenebilecek kalıba dökülürler. Bazı kültürler de çocukların gözden uzak tutulması gereken birer yük gözüyle bakarlar. Çocuğun her ele alınış biçimi eğitimin bir yönünü oluşturur.

Erişkinlerden gelen yanıtın her türlü çocuğa neyin yanlış ya da neyin doğru olduğunu kendinden neler beklenildiğini ve nelerin yasak olduğunu anlatır (Akdeniz, 2004: 35-37).

Çocuğa bir yandan toplum içerisinde bir yandan yaşama sanatını, yani inançlarını, değer ölçülerini, nasıl davranacağı öğretilir, alıştırılır. Bu ortak bilgi ve alışkanlıklar toplumun fertleri arasında iletişimi, birbirlerinin duyuş ve davranışlarını anlayıp değerlendirmeyi, dolayısıyla renk, mana birliğini ve toplum bütünlüğünü, milli birliği sağlar, diğer taraftan geçimini sağlamanın yollarını öğrenir.

4. İletişim

İletişim, herhangi bir konu hakkında kişi ya da kitleye bilgi vermek, öğretmek, fikir dayatmak, kendi tezimizi savunmayı ikna etmek vb. için yazı söz ya da sembollerle yapılan karşılıklı bir alış-veriş işlemidir (Bülbül, 2001: 2).

Medya iletişimi, her yönüyle dolaylı bir iletişimdir. Mesajlar kitleyi araçlar tarafından ulaştırılmaktadır. Medya iletişimi yüz yüze iletişimde olduğu gibi, beş duyunun kullanıldığı bir iletişim değildir. Beş duyu içerisinde en fazla göze hitap edilir. Mesaj alıcılarının, mesaj kaynağı üzerinde herhangi bir etkileri yok denecek kadar azdır. Seyirciler ve okuyucular, mesaj kaynaklarını çoğu zaman ya bilmezler ya da ancak hayali bir bilme yoluna giderler yani imaj ederler (Öztürk, 2002: 24).

Toplumsal yapı içerisinde önemli yerleri olan kitle iletişim araçlarının genel ve ortak görevleri bulunmaktadır. Bunlar,

1. Haber vermek, eğitmek, eğlendirmek,
2. Kamuoyu oluşturmak,
3. Dışımızda cereyan eden olayları görmek, duymak, algılamak,
4. Siyasal sürece katılma ve denetlemeyi sağlama,
5. Toplum birimleri arasında gerekli ilişkilerin kurulmasına imkân hazırlamak suretiyle milli birlik ve beraberliği sağlamak,
6. Kültürün nesilden nesile intikalini sağlamak,
7. Mal ve hizmetlerin tanıtılmasına ve satılmasına yardım etmek,
8. Toplum içi ve toplumlararası kültür ve alışverişine yardımcı olmak, vd. gibi sıralanabilir (Özdiker,2002, <http://www.jurnal.net/arastirma/arastirma-1.htm>)

Yine medyanın iki önemli sosyolojik özelliğinden bahsedilebilir. Birincisi çok az sayıda insanın çok büyük sayıda insan grubuyla haberleşebilmesini sağlar; ikincisi seyircinin medyaya tepkisini iletmesinin hiçbir etkin yolu yoktur. Kitle iletişimi, tanımı gereği tek yönlü bir süreçtir. Medya organizasyonları, doğaları itibariyle bürokratiktir ve (medyanın devlet denetiminde olduğu toplumlar hariç) şirketleşmiştir. Medya yayınları, tüm ülkelerde hükümetler tarafından düzenlemelere tabi tutulur. Ve bu sınırlamalar, çok hafif, tavsiye niteliğindeki düzenlemelerden totaliter toplumlardaki gibi sansürün geniş kapsamlı biçimlerine kadar çeşitlilik arz eder(Marshall, 1999: 484).

Medyanın temel görevleri bilgilendirme, eğitme, boş zamanları doldurma ve eğlendirme olarak sayılabilir. Bunun yanı sıra günümüzde medyanın bunların yanında kamuoyu oluşturmayı da bir görev olarak saydığı söylenebilir. Yaşadığımız bugünkü dünyada bireylerin politik alandan dini alana varıncaya kadar toplumsal kurumların ve davranışların şekillendirilmesinde medyanın önemli katkısı bulunmaktadır. Kitle iletişim medyası eğlence endüstrisinin karakterlerini de paylaşmaktadır.

Modern teknolojinin tüm imkânlarının kullanıldığı bu kitle iletişim araçları toplumun her kesiminde etkili olmakta, özellikle insanların fikir ve duygularını değiştirici imkânları elinde tutan bu güç, toplumları günlük alış-verişlerinden siyasi tercihlerine, dini düşüncelerinden, müzik ve sağlık konularına kadar izleyenleri tesiri altına almakta ve her alanda etki altında tutmaktadır. Kısacası medya önceliklerimizi

ve ilgi alanlarımızı şekillendirdiği gibi gündelik hayatları da etkileyebilmektedir (Radford,2004: 15-16).

5. Sosyal Medya

Son dönem gençler üzerinde etkili olan bir başka alanda sosyal medyadır. Belli sosyal ağlar üzerinden gençlerin zihin dünyalarına ve dini yaşantılarına olumlu veya olumsuz müdahaleler yapılabilmektedir. Kendi içine kapanık veya ifade yeteneği düşük olan bireyler bu sosyal platformlar üzerinden fikirlerini beyan edebilmekte veya fütursuzca yaygınlaştırılan fikirlere maruz bırakılabilmektedirler.

Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın 2013 yılında 15-29 yaş arasında 2000 kişi üzerinde yaptırdığı bir araştırmaya göre; gençler sosyal medyayı en çok eğlence(%60) ve bilgi alma/sağlama (%59) amacıyla kullanmaktadır.

Buradan yola çıkarak, sosyal medyanın gençler açısından sadece eğlence değil, aynı zamanda geleneksel medyanın alternatifi olduğu söylenebilir. Sosyal medya gençlerin yaklaşık yarısı için aynı zamanda serbest zaman geçirme (%54), iletişim kurma (%53), gündemi takip etme/gündem yaratma (%51) ve eğitim-öğretim-araştırma (%47) anlamına gelmektedir (GSB *Sosyal Medya ve Gençlik*, 2013).

Medya, toplumlarda kültürel davranışlardaki farklılıklara ve toplumların farklı değerlere sahip olmalarına yol açmıştır ki, bu değerler de o topluma diğerlerinden daha farklı bir yaşama bilinci sağlamıştır. Zaman süreci içerisinde kendi benliğini ve kimliğini bulmakta zorlanan ve içinde yaşadığı toplumda anlam arayışına cevap bulamadığı için kendine ve toplumuna yabancılaşan, özellikle gençlerin yaşadıkları dramlar, yalnızca kendi hayatlarını zora sokmakla kalmayıp, bu bağlamda ülke bütünlüğünü ve geleceğini de tehdit altında tutmaktadır (Hökelekli,1998: 8). Ancak kitle iletişim araçlarının yaşamımızı bu kadar etkilemesi ve dünyanın sınırlarını bu denli küçültmesi, tabi olarak kültürlerin birbirlerini etkilemesi sonucunu doğurmuştur.

6. Siyaset

Belli bir bölgeye ait gençliği örneklem grubu olarak benimsediğimiz için grubun içinde bulunduğu sosyal ve siyasi ortamında iman esaslarını algılayış biçimlerini etkilediğini düşünmekteyiz. Özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesinde hâkim olan milliyetçi akımlar gençler üzerinden hareket etmekte ve İslam'ı hedef

alabilmektedirler.

Bunun sonucunda temel İslam inancına sahip gençler üzerinde etkili olamadıklarını düşünerek gençlerin iman anlayışı üzerinden müdahalelere girişmektedirler. Özellikle son otuz yıldır materyalist ve pozitivist akımlara ait paradigmaları sloganlaştırıp gençler üzerinde yeni bir dini ve sosyal hareket elde etmeyi planlayan gruplar söz konusudur.

Geleneksel dini eğitim kurumlarının ve aile içerisinde başlayan dini eğitim bunu büyük bir ölçüde engellese de Kürtlerin “İslamiyet’ten önceki dinleri olan Mecusilik” bölgede yeniden parlatılmaya çalışılan ve sosyal hayata kazandırılmaya çalışan bir gerçek olmuştur. Bu bağlamda kültür merkezleri, sosyal alanlar, gençlik meclisleri vb. alanlarda bölge gençliğinin İslam’ın temel değerlerinden uzaklaşması için zemin hazırlanmaktadır. Nitekim Türkiye’nin son dönemde yaşadığı terör olayları da bunun meyvelerinin alındığını ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak ergenlik döneminin psikolojik ve fizyolojik etkileri, eğitim ve öğretimdeki uygulama ve yöntemler, ailelerin tutum, davranış ve bilinç düzeyleri, medya ve onun empoze etmeye çalıştığı fikirler ve yaptığı yayınlar, toplumun içinde bulunduğu siyasi ve ideolojik durum gençlerin iman esaslarını algılayış biçimlerini etkileyen temel konular olarak karşımıza çıkmaktadır.

2. BÖLÜM

ŞIRNAKLI GENÇLERİN İNANÇ ESASLARINI ALGILAYIŞ BİÇİMLERİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA

Bu bölümde ortaöğretim öğrencilerinin inanç esaslarını algılayış biçimlerine uygulanan anket tekniği sonucu ortaya çıkan SPSS sonuçları tablolar halinde ele alınacaktır.

Tablo 1: Allaha inanmak bir gerekliliktir.

Cevap	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılıyorum	543	90,5	90,5
Katılıyorum	36	6,0	96,5
Kararsızım	10	1,7	98,2
Katılmıyorum	7	1,2	99,3
Hiç Katılmıyorum	4	,7	100,0
Toplam	600	100,0	

Gençlerin %90,5'i koşulsuz bir şekilde Allah'a inanmanın bir gereklilik olduğunu belirtirken toplamda %96,5 oranında bir olumlu bakış açısı sergilemektedirler.

600 kişiden 4 kişinin bir gereklilik olarak görmemesi ve toplamda 13 kişinin katılmıyor olması dikkat çekicidir.

2014 yılında tüm Türkiye'de tüm yaş gruplarına göre yapılan bir araştırmada Allah'ın varlığına ve birliğine inananların oranı %98,7 iken Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Allah'ın varlığına ve birliğine inananların oranı % 99,5' dir (DİB, "TDHA", 2014: 13).

Ortaöğretim seviyesindeki gençlerin Şırnak ili özelinde Allah'a iman ile ilgili vermiş oldukları cevap yüzdesi bölge halkının tevhid inancının ne kadar güçlü olduğunu ortaya koymuştur.

Her insanın doğası gereği bir dine mensup olma veya manevi olarak içinde bulunduğu durumu kendi gücünden daha büyük ve gözle görülemeyen bir güce bağlayarak motive olma ihtiyacı içerisinde olduğu bilimsel olarak kanıtlanmıştır.

Bunun bir sonucu olarak da bir yaratıcı fikri daha ağır basmaktadır. Allah'a inanmanın gerekliliği üzerinden sadece bir yaratıcıya inanmanın bile insanlar üzerinde bir sorumluluk ve manevi bir gereklilik olduğu sonucu ortaya çıkar.

Tablo 2: Evrendeki düzenin bir yaratıcı tarafından oluşturulduğuna inanıyorum.

Cevap	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılıyorum	539	89,8	89,8
Katılıyorum	37	6,2	96,0
Kararsızım	17	2,8	98,8
Katılmıyorum	4	,7	99,5
Hiç Katılmıyorum	3	,5	100,0
Toplam	600	100,0	

Evrendeki düzene karşı gençlerin ilgisiz olmadığı ve toplamda %96 oranında gencin düzenin bir yaratıcı tarafından gerçekleştirildiğini algılıyor olduğunu görmekteyiz. Gaye ve nizam delilinin farkında olmadan kabulünü görüyoruz.

Özellikle pozitivist akımlar gençlerin zihin dünyasında önemli bir yer elde etmeye çalışırken yeryüzünde var olan ve insan ürünü kaotik durumda beslenmeye çalışırlar. Ancak kâinattaki sistemin belli bir düzen içerisinde olduğu ve bu düzeni sağlayan bir gücün olduğuna inanç oldukça yaygındır. Şırnak ili doğal güzellikleri ile de bölge çocuklarını kâinata hayran bir bakış açısıyla bir düzenleyici olduğunun gerekliliğine ikna etmiştir.

Kur'an-ı Kerim evrendeki düzen hakkında şöyle bir örnek vermektedir: Muhakkak ki göklerin ve yerin yaratılışında, gece ve gündüzün birbiri ardınca gelmesinde, insanlara yarar sağlayarak denizde akıp giden o gemilerde, O'nun (Allah'ın) gökten su indirip böylece onunla, ölümünden sonra yeryüzünü diriltmesinde, orada bütün hayvanlardan yaymasında, rüzgârların (değişik yönlerden) esmesinde ve yerle gök arasında musahhar (emre amade) kılınmış bulutlarda, akleden kavim için mutlaka âyetler (deliller) vardır (Bakara, 2/164). Bu mükemmel düzen ve sistem bir kuvvet ve kudretin olduğunu gösterir. Nitekim kelamcılar Allah'ın varlığının delillerinden nizam delili olarak bu mevzuyu bir çatı altında

toplamışlardır.

Tablo 3: Allaha iman etmek bana güven verir

Cevap	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılıyorum	557	92,8	92,8
Katılıyorum	34	5,7	98,5
Kararsızım	7	1,2	99,7
Katılmıyorum	2	,3	100,0
Toplam	600	100,0	

İman ve güven problemi daha önce tanımını yaptığımız iman tanımları arasında kapsamlı bir şekilde anlatılmıştı. İman ve güven veren bir olgu olarak ön plana çıkmıştır. Özellikle Allah'a iman etmenin bireyler üzerindeki etkisi söz konusu olduğunda gençlerin % 98 gibi bir oran ortaya koydukları görülmüştür. Gençler arasında güven çok önemli bir duygudur. Gerek ikili ilişkilerinde gerekse de toplumsal ilişkilerinde kendilerini güvende hissetmeye ihtiyaç duyarlar. Allah'a iman etmek elbette ki bir güven duygusu verecektir. Bu güven duygusu hem ahiret inancı ile ilgili hem de davranışlarının karşılıksız bırakılmayacağına dair bir güven oluşturmuştur. Sadece İslamiyet'te değil diğer semavi dinlerde de iman etmenin insanları hayata karşı daha güçlü bir güven sarmalına aldığını görüyoruz.

Tablo 4 : Allah insanların mutlu olmasını ister.

Cevap	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılıyorum	470	78,3	78,3
Katılıyorum	76	12,7	91,0
Kararsızım	33	5,5	96,5
Katılmıyorum	10	1,7	98,2
Hiç Katılmıyorum	11	1,8	100,0
Toplam	600	100,0	

Allah'ın insanların mutlu olmasını istediğini söyleyenlerin oranı % 91'dir. Bu soru hakkında yorum yapmayanların oranı ise % 5,5'dir. Allah'ın insanların mutlu olmasını istemediğini söyleyenlerin sayısı ise 21'dir.

Kâinatın yaratılışı ve dünya hayatının bir imtihan dünyası olduğu Kur'an-ı Kerim'in farklı ayetlerinde dile getirilirken Allah'ın insanlara karşı sonsuz bir rahmet içerisinde olduğu yadsınamaz şekilde defalarca tekrar edilmiştir. Peygamberlerin gönderilmesi, kutsal kitapların varlığı ve cennetin yaratılması insanların bu imtihanda başarılı olması için önemli olgulardır. Deneklerimizin büyük bir oranı Allah'ın insanları sevdiği ve mutlu olmasını istediğini belirtirken bazı deneklerimiz buna katılmadıklarını ortaya koymuşlardır. Yaklaşık %3 oranında denegimiz Allah'ın insanların mutlu olmasını istemediğini söylerken yeryüzündeki kötülükleri ve dünya hayatının zorluğunu ön plana çıkarmış olabilirler. Bu sonuç aynı zamanda gençlerin Allah'a olan yakınlıklarını da belirtmektedir. Çünkü bazı dini akımlarda Allah'ın dünya hayatı ile insanlara zulmettiğini ve onları cezalandırmak için dünya üzerine gönderdiğini temel sav olarak belirtmektedir.

İslami kaynaklarda Allah'ın İnsanlara karşı sonsuz sevgisi her ne kadar defalarca ortaya konulsa da deneklerimizden kararsızlarla beraber %9 u bu konuda Allah'a karşı olumlu bir bakış açısı sergilemediklerini belirtmektedirler.

Tablo 5: Kıyamete kadar başka peygamber gönderilmeyecektir.

Cevap	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılıyorum	476	79,3	79,3
Katılıyorum	48	8,0	87,3
Kararsızım	55	9,2	96,5
Katılmıyorum	8	1,3	97,8
Hiç Katılmıyorum	13	2,2	100,0
Toplam	600	100,0	

Peygamberlere iman ile ilgili gençlere yönlendirdiğimiz soruda Mehdi inancı toplumda popüler ve gençler arasında sorgulanan bir mevzu olagelmiştir. Ancak sorduğumuz şu soruda % 87,3'lük bir oran Mehdi inancının temelsiz olduğunu

göstermiştir. Toplamda % 3'lük bir oran ise bu konuda popüler bir gündem maddesi olan Mehdi ve Mesih tartışmalarının az da olsa etkisinin olduğunu ortaya koymaktadır.

Kararsız olan deneklerimizle beraber mehdi inancı içerisinde olduğunu gördüğümüz deneklerimiz içinde buldukları şartlar içerisinde ve popüler kültürün etkisiyle bir kurtarıcı fikri ile meşgul oldukları kanaati doğurmuştur. Bu konuda “beklenen kurtarıcı düşüncesi, kendilerine yapılan zulmü engelleyemeyen düşkünler ideolojisini içerir. Ezilen kitleler, olumsuzlukları değiştirmede başarısız kaldıklarına inanmaları durumunda, kendilerini karanlıktan aydınlığa çıkarıp, zalimlerden intikamlarını alacak ve yaşadıkları bozuk toplumsal yapıyı kılıç zoruyla değiştirecek bir manevi güç olan Mehdî' yi daima beklemişlerdir.” (Watt, 1997: 197). Biz de az da olsa gençler arasında Hz. Muhammed'den sonra salt peygamberlik görevi ile değil de daha çok toparlayıcı ve organize edici, Müslümanları diğer insanlara karşı muhafaza edip savunacak bir kurtarıcı beklentisi içerisinde olduklarını değerlendirmekteyiz.

Hz. Muhammed'in son peygamber olduğu gerçeği ile beraber Mehdi inancının yanında Mesih inancının da var olduğu bir gerçektir. Kıyamete yakın Hz. İsa'nın yeryüzüne gönderileceği inancının Hristiyanlık'tan geçtiği düşünülmektedir (Yavuz, “Kıyamet”, DİA: 524).

Tablo 6: İnsanların bir rehber veya peygambere ihtiyacı yoktur.

Cevap	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılıyorum	32	5,3	5,3
Katılıyorum	36	6,0	11,3
Kararsızım	38	6,3	17,7
Katılmıyorum	129	21,5	39,2
Hiç Katılmıyorum	365	60,8	100,0
Toplam	600	100,0	

İnsanların doğruyu ve yanlış seçmede bir rehber veya yönlendirici bir insana ihtiyacının olduğunu düşünenler %81'lik bir oran oluşturmaktadır.

Peygamberle imanı bir gereklilik olarak kabul eden gençlerin insanın kendi aklıyla doğruyu ve yanlışını seçebileceğini söyleme oranı %16'dır.

İnsanların, peygamberleri sadece dünya hayatı için bir rehber olarak görmeleri yanlış bir inanıştır. Dünyevi ihtiyaçları gidermek manevi ihtiyaçları gidermekten kat be kat daha kolaydır. Çünkü insanın akıl ve duylardan başka bir bilgi kaynağı yoktur. Bu sınırlı bilgi kaynakları ile de sonsuz bir Allah'ı bulması ve anlaması veya ulûhiyetine ait sıfatları algılaması güç olacaktır. Sadece iman noktasında değil kulluk ve ibadetler konusunda da peygamberlerin rolü çok önemlidir.

Gençlerimizin kararsız olanlarının bu konu hakkında yeterli bir birikiminin veya olgunlaşmış bir fikirlerinin olmadığını düşünüyoruz. Ancak peygamberlerin gönderilişini ihtiyaç olarak görmeyen deneklerimizin –ki bu sayı 68 dir- insanın aklının sınırları hakkında gerekli donanımına sahip olmadıkları kanaatindeyiz.

Tablo 7: Allah'ın insanlara rehberlik için birini seçip göndermesi zorunludur.

Cevap	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılıyorum	137	22,8	22,8
Katılıyorum	104	17,3	40,2
Kararsızım	184	30,7	70,8
Katılmıyorum	84	14,0	84,8
Hiç Katılmıyorum	91	15,2	100,0
Toplam	600	100,0	

Peygamberlerin insanları doğru yola yönlendirmesi için Allah tarafından zorunlu olarak gönderilmesi durumuna inananlar % 40, bu konu hakkında kararsız olanların oranı % 30' dur. İnsanlara bir peygamberi göndermesi Allah'a ait bir zorunluluk değildir diyenlerin oranı ise % 30' dur.

Ehl-i sünnet bilginleri Yüce Allah'ın peygamber göndermesinin aklen mümkün olduğunu savunurlar. Berâhime (Tümer, "Brahmanizm", DİA ,1992: 329-332) ise Allah'ın peygamber göndermesinin gerek olmadığını çünkü akıl yoluyla neyin iyi neyin kötü olduğunu kavrayabildiğimizi, bu nedenle Allah'ın peygamber

göndermesinin faydasız olduğunu, Yüce Allah da faydasız iş yapmayacağından onun peygamber göndermesi aklen imkânsızdır derler.(Hümmam,1929: 118-119).

Sırf akılla kavrayamayacağımız dini konular vardır. Bu konuları bize peygamberler öğretir. İnsanların aklî seviyeleri birbirlerinden farklıdır. Bu nedenle de insanlar akıl yoluyla din tespitinde bulunamazlar, anlaşmazlığa düşerler. İşte peygamberler insanların birbirleriyle barış içinde yaşamaları için gereklidir.

Tablo 8: Ahirete inanırım.

Cevap	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılıyorum	548	91,3	91,3
Katılıyorum	39	6,5	97,8
Kararsızım	10	1,7	99,5
Katılmıyorum	2	,3	99,8
Hiç Katılmıyorum	1	,2	100,0
Toplam	600	100,0	

Ahirete iman konusunda % 91,3'lük bir oran görülmektedir. Toplamda ise %97'lik bir oran ahiret inancının olduğunu ortaya koymaktadır.

Ahirete iman noktasında kararsız olan veya cevap vermekte çekinenlerin oranı ise % 3'tür. Ahiret, hem yeni bir başlangıç olması hem de gençler arasında bir hesap günü oluşu olarak daha ağırlıklı bir olgudur. Daha önce Allah'a iman ile ilgili karşılaştırma yaptığımız bir çalışmada Türkiye'de insanların % 96,2'si ahiretin varlığına iman ederken bu oran Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde % 98.0 dır (DİB, "TDHA", 2014: 28).

Ahirete iman konusu da tevhid kadar önemli bir esastır. Ahiretin varlığına iman eden toplumlarda ve bireylerde bu yönde davranışlar sergilemeleri beklenir. Çünkü sınırsız bir hayat için çaba sarf eden insanoğlunun sonsuz bir hayata iman ettiğini söyleyip ona hazırlık yapmaması ya toplumsal alışkanlıklara ya da ahirete iman etmenin kalben değil taklidi bir iman seviyesinde olduğunu gösterir.

Tablo 9: Cennet ve Cehennem varlığına inanırım.

Cevap	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılıyorum	550	91,7	91,7
Katılıyorum	36	6,0	97,7
Kararsızım	9	1,5	99,2
Katılmıyorum	2	,3	99,5
Hiç Katılmıyorum	3	,5	100,0
Toplam	600	100,0	

Cennet ve cehennem varlığına inananların sayısı ahiretin varlığına inananların sayısına yakındır. %97,7'lik bir oran cennet ve cehenneme olan inancın kalitesini ortaya koyar. Hesap günü, karşılık, ahiret, ödül ve ceza ile ilgili sorularımızda da bu oranlara yakın cevaplar alacağımızı düşünüyoruz.

Cennet ile ödüllendirileceğine dair inanç insanlar arasında önemli bir motivasyondur. Özellikle deneklerimizin içinde buldukları kültürel ve siyasi ortam sürekli genç ölümlerle karşılaşılabilen bir yerdir. Günahsız insanların ve şehitlerin cennete gideceklerine karşı sonsuz bir inanç vardır. Bu aynı zamanda insanların içinde buldukları sıkıntılar içerisinde bir kurtuluşa dair mutlu bir son olarak da karşımıza çıkar.

Cehennem korkusu ise maalesef çok yaygın olmamakla birlikte hak olarak inanılan ve insanların birbirilerine karşı dünyada görülememiş hesaplarının ahirette görüleceğine dair umut besledikleri bir yerdir. İman etmeyenlerin yani inkârcıların ve günahkârların ahirette cezalandırılacakları yer (Topaloğlu, "Cehennem", DİA: 227-233).

Tablo 10: Cehennemden korktuğum için ibadet ediyorum.

Cevap	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılıyorum	123	20,5	20,5
Katılıyorum	72	12,0	32,5
Kararsızım	56	9,3	41,8
Katılmıyorum	140	23,3	65,2
Hiç Katılmıyorum	209	34,8	100,0
Toplam	600	100,0	

Cehennem korkusu da ahiret inancı üzerinde etkili olan bir durumdur. Gençlerin cehennem korkusu olduğu için ibadet ettiklerini söylemeleri % 32'lik bir oran olarak önümüze çıkmaktadır. Ancak yaptığı ibadetleri cehennem korkusunda değil de Allah'ın rızası veya cennet ile ödüllendirileceğinden dolayı yaptığını söyleyenlerin oranı %58'dir.

Hem ahiret inancının yerleşmesi hem de cennet ve cehennemin varlığı üzerine daha önceki sorularda gençlerin iman oranı gayet yüksekti. Bu soruda gençlerin davranışlarındaki dini alt yapıyı sorgulamaya çalıştık. Cehennem korkusu veya cennete gidebilme ümidi insanların davranışlarında bir otokontrol mekanizması oluşturabilmektedir. Elimizdeki sonuçlardan gençlerin çoğunlukla cehennem korkusu içerisinde olmadığını görmekteyiz. Bu cevap gençlerin davranışlarında farklı değerlerin de olduğunu ortaya koymuştur.

Tablo 11: Öldükten sonra yeni bir hayatın başlayacağına inanıyorum.

Cevap	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılıyorum	375	62,5	62,5	62,5
Katılıyorum	96	16,0	16,0	78,5
Kararsızım	78	13,0	13,0	91,5
Katılmıyorum	26	4,3	4,3	95,8
Hiç Katılmıyorum	25	4,2	4,2	100,0
Toplam	600	100,0	100,0	

Ahret inancının sağlanması ile ilgili olarak sorduğumuz öldükten sonra dirilmeye iman ile ilgili soruda % 78’lik bir kitlenin cennet ve cehennem inancına sahip olduğunu görüyoruz. Öldükten sonra yaratılma veya yeniden dünya hayatı üzerinde bir hayata başlamak mitolojik eserlerden tutun da günümüzde bölgede çıkarılan arkeolojik kazılarda tarihsel olarak önemli bir inanç olarak karşımıza çıkmaktadır. Öldükten sonra yeni bir hayat aynı zamanda günümüz kelimelerinden biri olan reenkarnasyon inancı ile ilgili bir bakış açısı da ortaya koymuştur. Popüler kültür içerisinde yaygın olan mistik Güney Asya ve Çin dinleri medyanın etkisi ile gençler arasında bazı fikirler edinmelerine yol açmıştır.

Deneklerimizin %78 i hem öldükten sonra yeni bir hayatın var olduğuna inandıklarını belirtmiş hem de daha önce sormuş olduğumuz ahirete iman ile ilgili soruya da sağlama yapmışlardır. Çok düşük de olsa 51 genç ölümden sonra yeni bir hayatın olmayacağına dair bir cevap ile karşımıza çıkmışlardır.

Tablo 12: Ahiret inancı davranışlarını üzerinde etkilidir.

Cevap	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılıyorum	396	66,0	66,0
Katılıyorum	133	22,2	88,2
Kararsızım	55	9,2	97,3
Katılmıyorum	10	1,7	99,0
Hiç Katılmıyorum	6	1,0	100,0
Toplam	600	100,0	

İman, bireydeki etkisini davranışları ile ortaya çıkardığı bir sonuca sahiptir. Yani birey iman ettiği konularda davranış değişiklikleri ortaya koymalıdır. Ahirete iman eden insanların da bu inanca göre davranışları beklenir. Ahiret inancının davranışları üzerinde etkisi olduğunu söyleyenlerin oranı %88,2 dir. Deneklerimizden 16’ sı ahirete imanın davranışları üzerinde etkili olmadığını söylemektedir.

İnsan doğası gereği geleceğini düşünerek hareket eder. Gününbirlik bir yaşantı ruh sağlığı yerinde, normal insanların ortaya koyacakları bir durum değildir.

Deneklerimiz de gelecekte daha mutlu ve daha huzurlu bir hayat yaşamak için zorunlu eğitim aşamalarından biri olan ortaöğretim kademesindedirler.

Ahret inancının Müslüman bireye ait hareketler üzerinde etkili olması önemlidir. Davranışlarını ahret inancına uygun bir şekilde sergilediğini söyleyenlerin toplam oranı yüksek olsa da ahret inancının davranışları üzerinde etkili olmadığını söyleyenlerin oranı düşündürücüdür.

Tablo 13: Dünyada yaşadığım zorluklar karşılığında ahirette ödüllendirileceğim.

Cevap	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılıyorum	282	47,0	47,0
Katılıyorum	106	17,7	64,7
Kararsızım	147	24,5	89,2
Katılmıyorum	34	5,7	94,8
Hiç Katılmıyorum	31	5,2	100,0
Toplam	600	100,0	

Dünya hayatının bir imtihan yeri oluşu ve Müslümanların bu dünyada yaşadıkları maddi ve manevi zorluklar neticesinde sabır ve mücadele ile karşılık vermeleri, onları ahirette bekleyen ödüllere kavuşma inancına karşı motivasyon ile olmaktadır. Dünyada yaşadığı zorluklar karşısında ahirette ödüllendirileceğine inananların oranı %64,7 dir. Ahirette bir ödül beklemeyenlerin oranı ise %10,9 dur. Bu konu hakkında bilgi sahibi olmayanların oranı ise %24,5 gibi ciddi bir orandır. Gençlerin bu konu hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını değerlendirmekteyiz.

Tablo 14: Meleklerin varlığına inanırım.

Cevap	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılıyorum	548	91,3	91,3
Katılıyorum	47	7,8	99,2
Kararsızım	4	,7	99,8
Katılmıyorum	1	,2	100,0
Toplam	600	100,0	

Meleklerin gözle görülemeyen varlıklar olduğunu kabul eden geçler %91,3'lük bir teslimiyet göstermişlerdir. Hemen hemen deneklerin hepsi meleklerin varlığına inanmaktadır. Toplamda ise bu oran % 99,8 dir.

Soyut düşünme yeteneği geleneksel eğitim psikolojisi kuramlarına göre 9 ile 12 yaşları arasında başlar. Ancak milenyum çağında soyut düşünme ve gözle görülemeyen varlıkların olduğuna inanma yaşı gittikçe daha da düşmüştür. Özellikle medya ve teknolojik oyun cihazları çocuklara ve gençlere soyut düşünme açısından fırsatları artırmıştır. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yaptığı araştırmada Türkiye'de meleklerin, cinlerin ve şeytan gibi görünmeyen varlıkların olduğunu düşünen ve buna iman edenlerin oranı %95,3 tür. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde gözle görülemeyen varlıklara iman edenlerin oranı ise %97,3 tür (DİB, "TDHA", 2014: 19). Bu da göstermektedir ki her ne kadar materyalist dünya görüşleri gençlerin zihin dünyasını işgal etmeye çalışsa da hala toplumda yaygın bir biçimde iyi olan bir melek inancı, kötü olan bir şeytan inancı mevcuttur.

Tablo 15: Gözümüzün görmediği varlıklar mevcuttur.

Cevap	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılıyorum	359	59,8	59,8	59,8
Katılıyorum	142	23,7	23,7	83,5
Kararsızım	61	10,2	10,2	93,7
Katılmıyorum	21	3,5	3,5	97,2
Hiç Katılmıyorum	17	2,8	2,8	100,0
Toplam	600	100,0	100,0	

Melekler, cinler gibi gözle görülmeyen varlıkların olduğunu ve bunlara da iman ettiğini söyleyen gençlerin oranı %83'dür. Bu konuda biraz daha materyalist yaklaşan gençlerin oranı ise %6,3'dür. Bu konu hakkında bilgisi olmayan veya fikir beyan etmeyip kararsız kalanların oranı ise dikkat çekicidir. Bu oran %10'dur.

Daha önceki soruların sağlaması konumundaki bu soruda gençler soyut varlıkların var olduğuna dair inançlarını açık bir şekilde ortaya koymuştur.

Tablo 16: Hayatımızı kolaylaştıran ve bizi muhafaza eden varlıklar mevcut değildir.

Cevap	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılıyorum	58	9,7	9,7
Katılıyorum	59	9,8	19,5
Kararsızım	150	25,0	44,5
Katılmıyorum	130	21,7	66,2
Hiç Katılmıyorum	203	33,8	100,0
Toplam	600	100,0	

Meleklerin varlığı ile ilgili sorulan ve hayatımızı kolaylaştıran varlıkların olduğunu söyleyen ve iman edenlerin oranı % 54'dür. Kararsızların oranı ise %25'dir.

Meleklerin vasıfları ile ilgili gençlerin gerekli bilgi ve birikim sahibi olmadıklarını görmekteyiz.

Muhafaza melekleri, kiramen kâtibin melekleri gibi melekler kelamın temel konuları içerisinde yer alır. İman esasları içerisinde meleklerin varlığı ve onlara iman etme Allah'ın varlığına ve birliğine iman etmeden sonra gelir. Meleklerin sıfatları ve görevleri bu soruda gençlerin bilinç düzeyini ölçmeye çalıştığımız bir durumdur. Çünkü melekleri salt sıradan bir varlık olarak görmek çok yaygın bir inanıştır. Ancak vazifedar varlıklar olduğu ve insanların hayatını kolaylaştırmak için yaratılmış meleklerin varlığı gerek Kur'an-ı Kerim'de gerek de hadislerde ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır.

Tablo 17: Meleklerin davranışlarını üzerinde etkileri vardır.

Cevap	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılıyorum	168	28,0	28,0
Katılıyorum	120	20,0	48,0
Kararsızım	172	28,7	76,7
Katılmıyorum	61	10,2	86,8
Hiç Katılmıyorum	79	13,2	100,0
Toplam	600	100,0	

Meleklerin varlığına imanın insan davranışları üzerinde bir etki oluşturması beklenir. Deneklerimizin % 48 'i meleklerle imanın davranışları üzerinde etkili olduğunu söylerken, %28'i ise bu konuyu önemsediklerini belirtmişlerdir. % 26'lık bir oran ise davranışları ile meleklerle iman etmenin bir bağının olmadığını söylemektedir.

Meleklerin varlığının davranışlar üzerinde bir etkisinin olması beklenen bir sonuç iken gençlerimizin %62'si bu konuda meleklerin etkili olmadığını söylemektedirler. Bu cevap düşündürücü ve önemli bir problemdir. Meleklerin varlığına inanıp onların gözetimi ve denetimi altında olmadığını düşünen bu gençler ayrıca davranışlarında da onlar yokmuş gibi davrandıklarını da ortaya koymuşlardır.

Tablo 18: Meleklerin varlığı gerekli bir durum değildir.

Cevap	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılıyorum	56	9,3	9,3
Katılıyorum	35	5,8	15,2
Kararsızım	84	14,0	29,2
Katılmıyorum	154	25,7	54,8
Hiç Katılmıyorum	271	45,2	100,0
Toplam	600	100,0	

Peygamberlerin gönderilmesindeki zorunluluk gibi meleklerin varlığının bir

gereklilik olup olmadığına dair sorumuzda, meleklerin varlığının bir gereklilik olduğunu düşünenlerin oranı ise %70,9'dur. Meleklerin varlığını gerekli bir durum olarak görmeyenlerin oranı ise %15,1'dir.

Meleklerin varlığı insanlar üzerinde manevi olarak bir otokontrol mekanizması oluşturur. Melek inancına sahip bireyler ve toplumlarda iyiliğe ve hayra ait bir motivasyon beklenir.

Gözle görülemeyen ama Kur'an'ın iman esasları başlığında ikinci sırada gelen meleklerle iman konusu, meleklerin mahiyeti ve gerekliliği ile ilgili örneklemimiz üzerinde bir etki oluşturamamıştır.

Melekleri görememek veya diğer görünmeyen varlıklar gibi günah işleme vasıflarının olmayışı, hayal etme ve hayata uygulama noktasında etkili olsa da meleklerin varlığının gerekli bir durum olup olmadığı konusunda net bir tavır ortaya konulamamasını etkilemiştir.

Tablo 19: Kur'an-ı Kerim insan ürünü bir eserdir.

Cevap	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılıyorum	144	24,0	24,0
Katılıyorum	45	7,5	31,5
Kararsızım	89	14,8	46,3
Katılmıyorum	58	9,7	56,0
Hiç Katılmıyorum	264	44,0	100,0
Toplam	600	100,0	

Kur'an-ı Kerim'in Hz. Peygamber tarafından ortaya konulan bir eser olup olmadığı veya bir diğer deyişle Kur'an'ın mahlûk olup olmayışına dair tartışmalar hem tarihte hem de günümüzde yaygın olarak yapılmaktadır. Kur'an-ı Kerim'in insan ürünü bir eser olduğuna inananların oranı %31,5 iken Kur'an-ı Kerim'in insan ürünü bir eser olmadığına inanların sayısı ise %53,7 dir. Bu konuda kararsızların oranı ise %14,8 dir.

Mutezili âlimler Kur'an-ı Kerim'in hem lafız hem mana olarak mahlûk olduğunu söylerken Ahmed b. Hanbel gibi âlimler ise Kur'anın hem lafız hem mana

olarak kadim olduğunu söylerler. Ehl-i sünnet âlimlerinin genel görüşü ise Kuranın lafız olarak mahlûk ancak mana olarak mahlûk olmadığı yönündedir.

Kur'an-ı Kerim'in insan ürünü bir eser olarak ortaya konulması mümkün görülmemektedir. Fakat deneklerimizin %31 i böyle olduğunu belirtmişleridir. Bizler de Kur'an-ı Kerim'in lafız olarak mahlûk olduğuna dair inancımızla insan ürünü olarak düşünülen Kuran'ın kendisinin farklı ayetlerde benzerini getirmekle ilgili tekliflerini görmekteyiz. Ancak gerek Kur'an'ın indiği dönemde olsun gerek günümüze kadar hem lafız hem de mana olarak bir benzerinin yazılmadığını müşahede etmekteyiz. Kur'an-ı Kerim hem lafzıyla hem manasıyla gerçek bir mucize olarak önümüzde durmaktadır.

Tablo 20: Allah'ın gönderdiği son kutsal kitap Kur'an-ı Kerim'dir.

Cevap	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılıyorum	533	88,8	88,8
Katılıyorum	35	5,8	94,7
Kararsızım	21	3,5	98,2
Katılmıyorum	4	,7	98,8
Hiç Katılmıyorum	7	1,2	100,0
Toplam	600	100,0	

Kur'an-ı Kerim'in meydana gelişi hakkında net bir tavır ortaya koyamayan gençlerin Kur'an-ı Kerim'in son kutsal kitap olduğuna iman etmelerindeki oran %94,7 dir. Bu oran çok ciddi ve net bir şekilde gençlerin son kitap olarak Kur'an-ı Kerim'i kabul ettiklerini ortaya koyar.

Bölgede yaşayan Süryanilerin ve onların öğrencilerinin özellikle İdil ilçesindeki liselerde öğrenim gördüğü de bilinmektedir. İncil'e inanan, Hristiyan gençlerin de örneklemimizin içerisinde olmaları Kur'an-ı Kerim'in son kutsal kitap olması ile ilgili soruya katılmamalarını ortaya koymuştur. Kur'an-ı Kerim'i son kutsal kitap olarak kabul etmek imanın şartlarından biridir. Önceki ve özüne sahip kalmış eserlerinde Allah tarafından gönderildiğini kabul etmek de İslamiyet'in iman esasları arasında yer alır.

Tablo 21: Kur'an-ı Kerim'i okuyabiliyorum.

Cevap	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılıyorum	347	57,8	57,8
Katılıyorum	118	19,7	77,5
Kararsızım	61	10,2	87,7
Katılmıyorum	55	9,2	96,8
Hiç Katılmıyorum	19	3,2	100,0
Toplam	600	100,0	

Anketimize katılan 600 genç içinden 347' si Kur'an-ı Kerim'i okuyabildiğini söylemiştir. Bu sayının yüzdelik oranı ise %57,8 dir. Ailede küçük yaşlarda başlayan Kur'an-ı Kerim eğitiminin ve bölgede yaygın olarak bulunan geleneksel Kur'an kurslarının bu sayı üzerindeki etkisi büyüktür. Kur'an-ı Kerim'i akıcı bir şekilde değil de dönem dönem öğrenme ile ilgili faaliyetlere katıldığını düşündüğümüz gençlerin oranı ise %29,9 dur. Kur'an-ı Kerim okumakla ilgili hiçbir bilgisinin ve alt yapısının olmadığını söyleyenlerin oranı ise %12,4 tür.

Camiler ve bunlara bağlı Kur'an kursları ile evde verilen Kuran eğitimi bu sorumuzun sonuçları üzerinde etkili olmuştur. Bölgede "mella" diye tabir edilen ve temel medrese eğitiminin ardından bölgedeki camilerde görev yapan insanların dini eğitim üzerinde yadsınamaz bir etkileri olmuştur.

Türkiye geneline baktığımızda Kur'an-ı Kerim'i okuyabilme açısından daha düşük sonuçlar beklerken Şırnak gençliği özelinde Kur'an-ı Kerim okuyabilme oranının yarıdan fazla olması toplumun Kuranı kerime bakışını ortaya koymaktadır. Kur'an-ı Kerim'in öğrenilmesinde küçük yaşlarda başlanması ve ailenin bu konudaki tutumu da gençlerin üzerinde etkili olmuştur.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın tüm Türkiye'de yaptığı araştırma sonucuna göre Türkiye'de Kur'an-ı Kerim okuyabilenlerin oranı %41,9 iken Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Kur'an-ı Kerim'i Arapçasından okuyabildiklerini söyleyenlerin oranı %39,5'dir (DİB, "TDHA", 2014: 89).

Örnekleme olarak seçtiğimiz grubun kümülatif olarak Kur'an-ı Kerim'i

okuyabilme oranının %77,5 olduğunu görmekteyiz. Kur'an okumanın da ibadet olması ve ona duyulan saygı bu sonuç üzerinde etkili olmuştur.

Tablo 22: Kur'an-ı Kerim'in kutsal bir kitap olduğuna inanıyorum.

Cevap	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılıyorum	544	90,7	90,7	90,7
Katılıyorum	42	7,0	7,0	97,7
Kararsızım	10	1,7	1,7	99,3
Katılmıyorum	2	,3	,3	99,7
Hiç Katılmıyorum	2	,3	,3	100,0
Toplam	600	100,0	100,0	

Kur'an-ı Kerim'in kutsal bir kitap olduğuna inananların oranı %97,7 dir.

Allah'ın varlığı ile ilgili sorduğumuz sorularda Allah'ın varlığına inandıklarını belirten gençlerin aynı ciddiyetle Kur'an'ın kutsal bir kitap olduğuna inandıklarını görmekteyiz.

Kur'an-ı Kerim'in mucizevi yönü, insan ve toplumlar üzerindeki etkisi bu sonuçları ortaya çıkarmış olabilir. Deneklerimizden 586 gibi büyük bir çoğunluğun Kur'an-ı Kerim'i kutsal bir kitap olarak görmeleri tarafımızdan önemli bir sonuç olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 23: Kutsal kitaplar insanlara yol göstermek için gönderilmiştir.

Cevap	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılıyorum	510	85,0	85,0
Katılıyorum	72	12,0	97,0
Kararsızım	14	2,3	99,3
Katılmıyorum	3	,5	99,8
Hiç Katılmıyorum	1	,2	100,0
Toplam	600	100,0	

Kutsal kitapların insanlara yol göstermek için gönderildiğine inananların oranı ise %97 dir.

Bütün kutsal kitaplar Allah tarafından insanları hidayete erdirmek için gönderilmiştir. Bunlara diğer peygamberlere gönderilen suhurları da eklemeliyiz. Dünya hayatının bir imtihan oluşunun gereği olarak Allah tarafından gönderilmiş bu kitaplar peygamberlerden sonra uzun süre vahyin etkisini devam ettirmek için de önemlidir.

Tablo 24: Allah'ın herkese eşit ve adil davrandığına inanıyorum.

Cevap	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılıyorum	490	81,7	81,7
Katılıyorum	55	9,2	90,8
Kararsızım	34	5,7	96,5
Katılmıyorum	7	1,2	97,7
Hiç Katılmıyorum	14	2,3	100,0
Toplam	600	100,0	

Allah'ın herkese adil ve eşit davrandığına dair düşünce ve buna inanma İslam akaidinin ve sosyal yaşantısının temel unsurlarından biridir. Kadere razı olma ve hayr ile şerrin Allah'tan geldiğine inanma duygusu da bunu kapsar. Allah'ın herkese eşit ve adil davrandığına inananların oranı %90,8' dir. İçinde bulunduğu sosyal ortam ve sorunları nedeniyle tahmin ettiğimiz %3,5' lik bir oran ise Allah'ın herkese eşit ve adil davranmadığına inanmaktadır. Kararsızların oranı ise %5,7 dir.

Allah'ın isimlerinden biri olan "el-Adl" adalet manasındadır. Dolayısıyla adalet dünyanın da esas kaide ve direklerindedir, onsuz dünyanın nizam ve intizamı düşünülemez. Herkese eşit ve adil davrandığına inananların deneklerimizin oranı diğer deneklerimize göre üstün bir vaziyettedir.

Tablo 25: İnsanların Allah tarafından adil bir şekilde yargılanacağına inanırım.

Cevap	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılıyorum	489	81,5	81,5
Katılıyorum	58	9,7	91,2
Kararsızım	43	7,2	98,3
Katılmıyorum	6	1,0	99,3
Hiç Katılmıyorum	4	,7	100,0
Toplam	600	100,0	

Allah'ın adaletli oluşuna dair sorduğumuz bir başka soru ise ahiret hayatında adil bir yargılama işinin olup olmayışı ile ilgilidir. Gençlerin %81,5'i insanların Allah tarafından adil bir şekilde yargılanacağına koşulsuz bir şekilde inanırken toplamda bu oran %91,2 gibi net bir sonuç ortaya koymuştur. Kararsızlarla beraber adil bir yargılanmanın olacağına inanmayanların oranı ise %8,8 dir.

Allah'ın adaleti ve Allah'ın adil oluşu ile ilgili kelami tartışmalar günümüzde de devam etmektedir. Allah'ın yaratıcı olarak kabul edilmesinin ardından onun dünya hayatındaki imtihandan sonra adil bir şekilde yargılayacağına dair inanç gençlerimiz arasında yaygın bir şekilde ortaya konulmuştur. Allah'ın adil olduğuna ve adil bir yargılanışa ait inanç aynı zamanda Şırnak ilindeki gençlerin içinde buldukları siyasi ortamdan kaynaklanan bir durumdur. Çünkü gençler arasında özgür ve bağımsız bir devlet kurma inancı Türkiye Cumhuriyeti'nin son 30 yıldır yaşadığı terör sorunu ile bağdaşmaktadır. Özellikle bölgede faaliyet gösteren terör örgütleri var olan adaletsiz düzene karşı bir başkaldırı içerisinde olduklarını belirtmektedirler. Bu durum gençler arasında dünya hayatı üzerinde insanların bir adalet anlayışı ortaya koyamayacağını ancak Allah'ın ahirette insanları adil bir şekilde yargılayabileceği inancını temellendirmiştir.

Tablo 26: Hayatın belli bir plan doğrultusunda yaşandığına inanıyorum.

Cevap	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılıyorum	282	47,0	47,0
Katılıyorum	169	28,2	75,2
Kararsızım	105	17,5	92,7
Katılmıyorum	23	3,8	96,5
Hiç Katılmıyorum	21	3,5	100,0
Toplam	600	100,0	

Kader ve kaza ile ilgili sorduğumuz sorulardan ilki hayatın belli bir plan doğrultusunda yaşanıp yaşanmadığına dairdir. Bu aynı zamanda gençlerin algısındaki düzen ve intizama dair bir sonuç da verdi. Hayatın bir plan doğrultusunda yaşandığına inananların oranı %75,2 dir. Kararsızların ve inanmayanların toplam oranı ise %24,2' dir.

Allah'ın her şeyi önceden takdir etmesi olan kader, Allah'ın ilim ve irade sıfatı ile doğrudan ilgilidir.

Türk toplumunun %97,9'u kadere iman ederken Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde bu oran %99,3' tür (DİB, "TDHA", 2014: 31). Ancak örneklem olarak seçtiğimiz gençlerin %25'i bu soruya dair çekimser davranmış veya bu konuda bilgilerinin olmadığını belirtmiştir.

Tablo 27: İnsanların kendi fiil ve davranışlarında özgür olduğunu düşünüyorum.

Cevap	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılıyorum	276	46,0	46,0
Katılıyorum	154	25,7	71,7
Kararsızım	106	17,7	89,3
Katılmıyorum	30	5,0	94,3
Hiç Katılmıyorum	34	5,7	100,0
Toplam	600	100,0	

İnsanın iradesi ve insanın fiilleri, kader konusu kapsamında tartışılan önemli bir konudur. Ortaöğretim müfredatında külli ve cüzi irade daimi işlenen bir konudur. İnsanın kendi fiillerinde özgür olduğunu düşünenlerin oranı %71,7 dir. Bu soru hakkında kararsız veya cevap vermeyenlerin oranı ise %17,7 dir. İnsanın fiillerinde özgür olmadığını düşünenlerin oranı ise %10,7' dir.

Gençlerimizin büyük çoğunluğu insanın fiilleri ve davranışları noktasında Ehl-i Sünnet'e ait görüşleri taşıdıklarını göstermişlerdir. Gençlerimizden 64'ü ise insanların fiillerinde özgür olmadığını söylerken Cebriyye ekolünün etkisinde oldukları göze çarpmıştır.

Ehl-i Sünnet, insanın fiillerini Allah yaratır ve insan bu fiilleri gerçekleştirmekte özgürdür der. Fiiller tamamen insana aittir diyen Mutezilenin yanı sıra bu konuda hem fiiller hem de irade Allah'a aittir diyen Cebriyye ekolü karşımıza çıkmıştır.

Tablo 28: Kader anlayışı insanların kendilerini avutmak için ortaya koyduğu bir kavramdır.

Cevap	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılıyorum	143	23,8	23,8
Katılıyorum	91	15,2	39,0
Kararsızım	143	23,8	62,8
Katılmıyorum	86	14,3	77,2
Hiç Katılmıyorum	137	22,8	100,0
Toplam	600	100,0	

Kader anlayışı ve kaderin kelimesi toplumda genellikle olumsuz durumlar için kullanılır. İnsanların kendi fiillerinden dolayı yaşadıkları olumsuzluklar karşısında kaderi suçlayarak rahatladığını düşünürler. Kader anlayışının doğrusal bir gerçeklikten ziyade insanın kendilerini avutmak için ortaya çıkardıkları bir kavram olduğunu söyleyenlerin oranı %39 dur. Böyle olmadığını düşünenlerin oranı ise %37,1' dir.

Tablo 29: Bazı insanların kötü bir hayat yaşamaları Allah'ın takdiridir.

Cevap	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılıyorum	250	41,7	41,7
Katılıyorum	119	19,8	61,5
Kararsızım	113	18,8	80,3
Katılmıyorum	39	6,5	86,8
Hiç Katılmıyorum	79	13,2	100,0
Toplam	600	100,0	

Teslimiyetçi bir kader anlayışı yaygın bir inanıştır. Bazı insanların kötü bir hayat yaşamalarının kendi fiillerinin değil de Allah'ın takdiri sonucu olduğuna inananların oranı % 61,5'tir. Bu oran kader anlayışımız ile ilgili gençlerin durumu hakkında belirgin bir değerlendirme ortaya koymaktadır.

İnsanın fiilleri ile ilgili sorduğumuz soruda Ehl-i Sünnet'e yakın görüş ağırlık basarken bu soruda farklı bir sonuçla karşılaştık.

Mutezilenin iman esaslarından biri olan adalet esasına göre "Allah adildir ve kullarına asla zulmetmez. İnsan kendi fiillerinin yaratıcısı ve uygulayıcısı olduğu için sorumlulukları da kendine aittir."

Bu soruda tamamen teslimiyetçi bir oran ortaya koyan %61,5'lik Cebriyyeci bir durum söz konusudur.

Tablo 30: Kaderimizin değiştirilmesi mümkün değildir.

Cevap	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tamamen katılıyorum	237	39,5	39,5
Katılıyorum	78	13,0	52,5
Kararsızım	140	23,3	75,8
Katılmıyorum	74	12,3	88,2
Hiç Katılmıyorum	71	11,8	100,0
Toplam	600	100,0	

Kaderin deęiřtirilebilecek bir sistem olduęunu ve bunu yařanıması kaçınılmaz olduęunu dūřünenlerin oranı % 52,5' tir. Kaderin deęiřtirilebileceęini dūřünenlerin oranı ise % 14,1' dir. Bu konu hakkında herhangi bir fikri olmadıęını sūyleyenlerin oranı ise %23,3' tūr. Bu oran da genęlerin çoęunluęunun kader konusunda kapsamlı bir bilgiye sahip olmadıklarını gūstermektedir.

Tablo 31: İman Esasları Genel

	Tamamen Katılıyorum %	Katılıyorum %	Kararsızım %	Katılmıyorum %	Hiç Katılmıyorum %
Allah'ın Varlığına İnanıyorum.	89,8	6,2	2,8	0,7	0,5
Meleklerle İman Ediyorum.	91,3	7,8	0,7	0,2	0
Peygamberlere İman Ediyorum.	79,3	8	9,2	1,3	2,2
Ahirete İman Ediyorum.	91,3	6,5	1,7	0,3	0,2
Kitaplara İman Ediyorum.	90,7	7,0	1,7	0,3	0,3
Kadere İman Ediyorum.	47	28,2	17,5	3,8	3,5

SONUÇ

Şırnak ili özelinde gençlerin iman esaslarını algılayış biçimini anlamaya çalıştığımız bu çalışmada gençlerin temel iman esaslarına inanç düzeyinin yüksek olduğunu görmekteyiz. Giriş bölümünde sözünü ettiğimiz imanı özetle; inanmak, teslim olmak ve güvenmek olarak tanımlayabiliriz. Ayrıca kalp ile tasdik edip aleni bir şekilde dil ile ikrar etmek de imanın tanımı ve mahiyetleri arasına girer. Farklı âlimler tarafından kalp ile tasdik kısmı tartışılrsa da imanın genel tanımı, inanma ve ona göre fiil ve davranışlar ortaya koyma sonucunu ortaya çıkmaktadır.

Bu bağlamda iman ile ilgili birincil ve vazgeçilmez esas Allah'a iman olmaktadır. Kendisine vahiy ulaşsın veya ulaşmasın insanın doğası gereği bir inanma duygusu ile yaratıldığı ve salt aklıyla Allah'ın varlığını bulabileceği artık günümüzde bilimsel olarak kanıtlanmış bir durumdur.

Allah'a imandan sonra İslam esaslarından meleklerle iman konusu gelmektedir. Soyutluğu ve varlığının lüzumu yönündeki tartışmalar söz konusu olsa da Kur'an-ı Kerim'de iman edilmesi açık bir şekilde emredilmiş bir esastır.

Kur'an-ı Kerim'den önceki kitaplara ve Kur'an-ı Kerim'e iman etmek ise elde bir şekilde doğru ve değiştirilmemiş esere karşı temel inanç esaslarından birini oluşturmaktadır.

Peygamberlerin varlığı ve hak oluşu, onların getirdiği ve anlattığı dine karşı sorgusuz bir bağlılık İslam'ın diğer inanç esasıdır.

Akıl ile varlığı kanıtlamasa bile dünya hayatının doğası gereği, mükemmel bir varlık olan insanın başka bir hayatta hesap görüp ödül veya ceza alması anlamına gelen Ahirete iman etmek de iman esaslarımızdandır.

İnsanlar arasında özellikle hicri ikinci asırdan sonra tartışılmaya başlayan ve günümüze kadar devam eden iman esaslarından biri de kadere imandır. Allah'ın takdiri, insanın fiillerindeki sorumlulukları ve özgürlüğü meselesi ile hedef kitle olarak seçtiğimiz gençler arasında da hatırı sayılır bir şüphe bırakmaktadır.

Çalışmamızda hedef kitle olarak seçtiğimiz ortaöğretim düzeyinde eğitim görmekte olan gençlerimizin iman esaslarını algılayış biçimlerini etkileyen unsurları da inceledik. Bunların başında fizyolojik ve psikolojik bir aşama olan ergenlik dönemi önemli bir yer tutmaktadır.

Ergenlik döneminin fırtınalı ve değişken halet-i ruhiyesi içerisinde gençlerin

farklı fikir ve düşüncelere çok açık olduklarını görmekteyiz. Ergenlik dönemi, gençlerin ilerleyen yaşlarda da devam edecek olan dini yaşantısının oturtulduğu bir dönemdir. Bu dönemde gerek ailenin gerek eğitimin etkisi yadsınamaz boyuttadır.

Ailenin içinde bulunduğu sosyal yapı ve eğitim düzeyi gençlerle kurdukları iletişim için önemlidir. Hedef kitle olarak seçtiğimiz gençler, aileleri ile kuvvetli bir iletişim içerisinde değillerdir. Bu değerlendirmeyi hem ailelerin eğitim seviyesinin düşüklüğünden hem de böyle bir geleneksel yapının olmayışından, ulusal bazda yapılan araştırmalar sonucunda da görmekteyiz. Ayrıca kalabalık ve geniş aileler içerisinde bir birey olarak söz hakkı tanınmayan gençler de söz konusudur.

Ortaöğretim seviyesindeki gençler geleneksel dini eğitimin yanında okullarda haftalık olarak din kültürü ve ahlak bilgisi görmekte ve iman esaslarını algılayış biçimlerinde bunun etkisi görülmektedir. Genellikle açık ve net bir şekilde sorduğumuz sorulara aynı netlikte verdikleri cevaplarda bu eğitimin sonuçları ortaya çıkmaktadır.

Şırnaklı gençlerin iman esaslarını algılayış biçimlerini etkileyen unsurlardan birisi de medyadır. Yaygın olarak kullanılan sosyal medya araçları ve iletişimin geleneksel unsurları arasına girmiş olan yazılı ve görsel medyanın iman esaslarını algılayış biçiminde bazı olumsuz sonuçlar doğurduğunu çalışmamızın sonucunda belirtebiliriz.

Siyasi olaylar ve siyasi olayların hedef kitlesi olarak seçilen, özellikle terör ve benzeri sorunlarda fikir ve aktivite sahibi olan gençlerin iman esaslarını kabullenişinde net olmadıkları da değerlendirilmesi gereken önemli bir sonuçtur.

Allah'ın varlığı ve Allah'a inanmanın bir gereklilik olduğuna inanan gençlerin oranı yüksektir. Evrendeki düzenin bir yaratıcı tarafından var edildiğine inandığını söyleyenlerin oranı da aynı netlikte yüksek bir sonuçtur. Ancak sayıları az da olsa Allah'a iman noktasında agnostik bir tavır içerisinde olan sonuçlar da görmekteyiz. Bununla beraber Allah'ın varlığına inanmayan gençlerimiz de az da olsa bulunmaktadır.

Allah'a imanın insana aynı zamanda bir güven duygusu verdiğini söyleyen ve Allah'ın insanların mutlu olmasını istediğini söyleyen gençlerin oranı da yüksektir.

Allah'a iman, Allah'ın varlığı, Allah'a iman etmenin gerekliliği üzerine sorduğumuz sorulara sonuç olarak, örneklem olarak belirlediğimiz gençlerimizin net bir tavır ile itikadı anlayışlarını ortaya koyduklarını söyleyebiliriz. Bu yönden Ehl-i

Sünnet inancına aykırı veya yeni dini akımlara ait etkili bir sonuç değerlendirmemekteyiz.

Peygamberlerin hak oluşu ve vazifeleri ile ilgili gençlerimizin yüksek oranda bilgi sahibi olduklarını ve peygamberlere iman ettiklerini görmekteyiz. Kısmen de olsa Mehdi-Mesih inancı veya kıyamete yakın yeni bir peygamber-kurtarıcı-gönderileceğine inanan gençler de mevcuttur.

Ahiret, cennet, cehennem veya ödül/cezaya iman etmek ile ilgili sonuçları genel olarak değerlendirirsek; ahirete iman eden gençlerin yüksek oranda oldukları sonucu çıkar. Küçük bir oran da olsa ahirete iman etmeyen gençler de mevcuttur.

Cehennemden korktuğu veya cennete gitmek için ibadet ettiklerini söyleyenlerin oranı ise Ahirete iman sorusuna aldığımız cevaptan daha düşüktür. Gençlerimizin ayrıca çoğunlukla ahiret inancının davranışları üzerinde etkili olduğunu belirttikleri de önemli bir detaydır.

Meleklerle iman etmenin ise davranışları üzerinde etkileri ile ilgili kararsızların oranı yüksektir. Meleklerin varlığına iman edenlerin sayısı diğer iman esaslarına iman edenler kadar yüksek olsa da; meleklerin mahiyeti, vazifeleri hakkında gençlerin yeterli bilgiye sahip olmadıklarını değerlendirmekteyiz.

Kur'an-ı Kerim'in okunabilmesi ve kutsal bir kitap olarak kabul edilmesi sevindirici derecede üst düzeydedir. Ancak Kur'an-ı Kerim'in mahlûk oluşu ile ilgili, gençlerin dağınık bir oran sergiledikleri sonucu ortaya çıkmıştır.

Allah'ın adaleti ve insanlara karşı adil oluşu ile ilgili kararsızları oranı ise diğer sorulara daha yüksektir. En önemli sonuçlar insanın fiilleri ve kader konusu ile ilgili elde ettiğimiz sonuçlardır. Bu sorularda iki uçta cevapların toplandığını görmekteyiz. İnsanın fiillerinde özgür olduğunu söyleyenlerin oranı gayet düşüktür. Yer yer Maturidi ve Eş'ari anlayışa yakın cevaplar gelse de Cebriyyeci sonuçlar da gençlerimizin arasında görülen fikirlerdir.

Allah'ın, insanların kötü bir hayat yaşamasını takdir ettiğine inananların oranı ise gayet yüksektir. Kendi fiillerinden ziyade Allah'ın takdir ettiği şeyin kötülük olduğunu düşünmelerinde; daha dünyaya gelmeden başlayan ve günümüze kadar devam eden, kendilerini içinde buldukları çatışma ve terör ortamı etkilidir.

Kader meselesi gençlerimiz arasında açık ve net bir şekilde bilinmeyen, diğer iman esasları gibi belirgin bir şekilde iman edilen bir husus değildir. Bu konuda alınan eğitimin ve kader kavramının sosyal yaşam içerisindeki kullanımı da etkili

olmuştur.

Araştırmanın sonucunda iman algısı bakımından Şırnak ili özelinde gençlerimizin geleneksel yapıyı koruduklarını söyleyebiliriz. Ancak gerekli bilgi ve birikimlerinin eksik olduğunu, inanç esaslarına göre davranışlar sergilemediklerini de kararsız kaldıkları sonuçlardan çıkarmaktayız.

Teknoloji ile beraber artan iletişim sarmalı içerisinde, az da olsa diğer dini akımların etkisinde kalıp, iman etmediklerini söyleyen gençler olsa da bu oran çok kısıtlıdır. Gençlik her ne kadar dini bir yaşantı içerisinde olmasa da iman esaslarını algılayıp kabul etmede güçlü bir seviyededir.

KAYNAKÇA

- Akdeniz, Sabri (2004) , *Eğitim Sosyolojisi*, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Akdoğan, Ali (2004), *Sosyal Değişme ve Din*, İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Aliyyu-L-Kârî (1998) , *Şerhu Fıkhı'l-Ekber*, Beyrut: Dâru'l-Beşâiri'l-İslâmiyye.
- Alper, Hülya (2002), *İmanın Psikolojik Yapısı*, İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Arslantürk, Zeki (2001) , *Sosyal Bilimciler İçin Araştırma Metot ve Teknikleri*, 5.Baskı, İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Bardakoğlu, Ali (2002), Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, c. 26, ss.: 122-126
- Buhari, M (1992), Sahih, I-VIII, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Bülbül, A.R.(2001) , *İletişim ve Etik*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Cereci, Sedat (1996) , *Medya Etiği*, İstanbul: Metropol Yayınları.
- Coşğun, Seyfullah (2002), *Kader Anlayışının 15-18 Yaşlar Arasındaki Gençlerin Tutum ve Davranışlarına Etkisi (Karabük İli Örneği)*, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Çelebi, İlyas (2010), *İslam'ın İnanç Esasları*, İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları.
- Diyanet İşleri Başkanlığı (2014), Türkiye'de Dini Hayat Araştırması, Ankara. <http://www2.diyamet.gov.tr/StratejiGelistirme/Afisanlari/dinihayat.pdf> Erişim Tarihi: 18.07.2015
- Düzgün, Şaban Ali (1997), *Din-Birey ve Toplum*, Ankara, Akçağ Yayınları.
- El-İsfahânî, Râğıb (2005), *Müfredât, (1. Baskı)*, Beyrut: Dâru'l-Mârife,
- Esen, Muammer (2008), *İman Kavramı Üzerine*, Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 49. sayı.
- Erbaş, Ali (2004), “Melek”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, c. 29, ss.: 37-39.
- Gençlik ve Spor Bakanlığı (2013), *Gençlik ve Sosyal Medya Araştırma Raporu*, Ankara: <https://leventeraslan.files.wordpress.com/2015/09/genclik-sosyalmedyayonetici-ozeti.pdf>. Erişim Tarihi: 19/04/2015
- Hanefi Özcan (2002), *Epistemolojik Açından İman*, İstanbul: İfav Yayınları.

Heyet (2007), *Yaşayan Dünya Dinleri*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Hökelekli, Hayati (1998), *Din Psikolojisi*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Hökelekli, Hayati (2001), *Din Psikolojisi*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

İbn Furek,(2005) *Kitâbu müşkilü'l-Hadîs ev Te'vilü'l-Ahbâri'l-Müteşâbihe*, thk. Danyâl Cîmâret. Şam.

İbnü'l-Hümâm (1929) , *el-Müsayere fi İlmi'l-Kelâm*, 1.baskı, Mısır: el-Mektebetü'l- Mahmudiyye et-Ticariyye.

İbn Mace, A. (1992), Sünen, I-II, İstanbul: Çağrı Yayınları.

İsfahânî, Râğıb Ebu'l-Kâsım Hüseyin (1986), *el-Müfredât fi elfâz-i Ğaribi'l-Kur'ân*, İstanbul.

İzutsu, Toshihiko (1975), *Kur'an'da Allah ve İnsan*, çev. Süleyman Ateş, Ankara: Kevser Yayınevi.

Kağıtçıbaşı, Çiğdem (1999), “Çocuklarda Sağlıklı Gelişme Sorunları ve Psikolojinin Rolü”, *Ben Hasta Değilim, Çocuk Sağlığı ve Hastalıklarının Psikososyal Yönü*, İstanbul, Nobel Tıp Kitabevi.

Kaya, Mevlüt (1998), *Din Eğitiminde İletişim ve Dini Tutum*, İstanbul: Etüt Yayınları.

Kaya, Zeki (2005), *Kariyer Basamakları Yükselme Sınavı*, Ankara: Pegem Yayıncılık.

Kılavuz, Ahmed Saim (1982), *İman-Küfür Sınırı*, İstanbul: Marifet yayınları

Koçar, Musa (2009), *Üniversite Gençliğinin Dini İnançları*, Isparta: Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi Yayınları.

Kutlu, Sönmez (2001), *İslam Düşüncesinde Tarihsel Din Söylemleri Olgusu*, Ankara: İslâmiyât Dergisi, Ekim-Aralık.

Marshall, Gordon (1999), *Sosyoloji Sözlüğü*, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları,

Mâturîdî, Ebu Mansur Muhammed b. Muhammed, *Kitâbu't-Tevhîd*, thk. Bekir Topaloğlu-Muhammed Âruşî (2001), İstanbul: Dâru's-Sâdır.

Müslim, Ebü'l-Hüseyin Müslim b. el-Haccâc el-Kuşeyrî (2009) , *el-Câmiu's-Sahîh*, Beyrut: Dâru'l-Kurtuba.

Müslim, H. (1992), Sahih, I-III, İstanbul: Çağrı Yayınları.

Özcan, Hanifi (2000) , “İman”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Ankara: cilt: 22, sayfa: 216-219.

Özdiker, Cengiz (2001) , “Televizyonda Dini Haber ve Yorumlar”, <http://www.jurnal.net/arastirma/2008/11/18/televizyonda-dini-haber-ve-yorumlar.htm> Erişim Tarihi : 15.04.2015.

Özdiker, J. B.(2002), *Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Olan Çocukların Anneleri İle İlişkilerini Algulamaları İle Annenin Çocuğunu Kabullenme ve Reddetme Davranışlarına Ait Algulamaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Özdemir, Saadettin (1998), “Ortaöğretim Gençlerinin Din Öğretimi İhtiyaçları”, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, sayı 5.

Özsoy, Aydan (2004) . “Türkiye’de Kentli Ailenin Televizyon İzleme Süreci Üzerine Genel Bir Değerlendirme”, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi57/ozsoy.htm>

Öztürk, H.E.(2002) , *Kişilik Gelişimi Açısından Çocuk ve Televizyon*, İstanbul: Beyan Yayınları.

Pew Araştırma Merkezi (2010), Müslümanlar ve İslam: ABD’de ve Dünyada Önemli Bulgular, <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2016/07/22/muslims-and-islam-key-findings-in-the-u-s-and-around-the-world/> Erişim Tarihi: 25/04/2015

Radford, B.(2004) , *Medya Nasıl Yanıtlıyor*, İstanbul: Güncel Yayınları.

Saka, Nurçin (1999), “Erken ve Geç Puberte ve Boy Kısalığı” *Ben Hasta Değilim, Çocuk Sağlığı ve Hastalıklarının Psikososyal Yönü* (Edt.: Aysel Ekşi), İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi.

Sinanoğlu, Mustafa (2000), “İman”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, c. 22, s. 212-214.

Şahinoğlu, Nermin (2010), *Din Eğitimi Açısından İnanç ve İman Kavramı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Taftâzânî, Sa’düddîn (1998), *Şerhu’l-Mekâsîd I-V*, (2. Baskı), Beyrut: Âlemü’l-Kütüb.

Tillich, Paul (2000), *İmanın Dinamikleri*, çev. Fehrullah Terkan-Salih Özer, Ankara: Ankara Okulu Yayınları.

Tirmizi, Ebû İsa Muhammed b. İsa (2011) , Sünenü't-Tirmizî, Beyrut: Dârü'l-kütübi'lilmiyye.

Topaloğlu, Bekir (1998), “Ahiret”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, cilt: 1, sayfa: 543-548

Topaloğlu, Bekir (1993), “Cehennem”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 7, ss. 227-233.

Tümer, Günay (1992) “Brahmanizm”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 6, ss. 329-333.

Türkiye İstatistik Kurumu (2014). *İllere Göre Çocuk, Genç ve Yetişkin Nüfus*, Dünya Nüfus Günü, Sayı: 15975

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15975> Erişim Tarihi: 11 Temmuz 2014

Türkiye İstatistik Kurumu (2013). *Nüfus Projeksiyonları. 2013-2075*. Sayı: 15844. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15844> Erişim Tarihi: 14 Şubat 2013

Üzüm, İlyas (2002). “Kitap”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 26, ss.121-122.

Watt, Montgomery(1997) , *İslami Hareketler ve Modernlik*, çev.: Turan Koç, İstanbul: İz Yayıncılık.

Yavuz, Yusuf Şevki (2001),“Kader”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, cilt: 24, sayfa: 58-63

Yavuz, Yusuf Şevki (2002), “Kıyamet”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 27, ss. 525.

Yavuz, Yusuf Şevki (2007). “Nübüvvet”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 33, ss.: 279-285

Yönem, Ahmet (1998), *Mehdilik Fikri ve Müslümanlar Arasındaki İlk Tezahürleri*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ANKET FORMU

Elinizdeki görüşme formunda yer alan sorular, “Gençliğin İman Algısı,Şırnak İli Örneği” isimli yüksek lisans çalışmasının bir parçasıdır. Anket formu içerisinde Şırnak İlinde yaşayan gençlerin iman algısı ve dini hayatını tespit etmeye yönelik sorular bulunmaktadır. Sorularımızı cevaplandırmanız belli bir zamanınızı alacaktır. Ancak ulaşılabilecek sonuçlardan ortaklaşa yararlanacağımızı düşünerek bu zamanı bizlere ayıracağınızı ümit ediyoruz.

Sorularımıza vereceğiniz cevaplarınızla göstereceğiniz ilgi, dikkat ve samimiyetin, sonuçların doğruluk ve geçerlilik derecesi üzerinde etkili olacağı bir gerçektir. Lütfen bütün soruları dikkatle okuyarak seçeneklerden görüşlerinizi en iyi yansıtan ifadeyi işaretleyiniz. **Lütfen bütün soruları cevaplandırınız.**

Anket sorularına vereceğiniz cevaplar tamamen bilimsel bir amaç için kullanılacaktır. Bunun dışında hiçbir kişi ya da kurumun amaçlarına açık tutulmayacaktır. Bu nedenle anket formuna isim veya herhangi bir rumuz yazmayınız.

Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Muhammet Sait YÜRGÜÇ
Yüksek Lisans Öğrencisi

Lütfen size en uygun seçeneğe (x) işaret koyunuz.

1. Allaha inanmak bir gerekliliktir.

- () 1- Tamamen katılıyorum () 2- Katılıyorum () 3- Kararsızım
() 4- Katılmıyorum () 5- Hiç Katılmıyorum

2. Evrendeki düzenin bir yaratıcı tarafından oluşturulduğuna inanıyorum.

- () 1- Tamamen katılıyorum () 2- Katılıyorum () 3- Kararsızım
() 4- Katılmıyorum () 5- Hiç Katılmıyorum

3. Allaha iman etmek bana güven verir.

- () 1- Tamamen katılıyorum () 2- Katılıyorum () 3- Kararsızım
() 4- Katılmıyorum () 5- Hiç Katılmıyorum

4. Kıyamete kadar başka peygamber gönderilmeyecektir.

- () 1- Tamamen katılıyorum () 2- Katılıyorum () 3- Kararsızım
() 4- Katılmıyorum () 5- Hiç Katılmıyorum

5. Ahirete inanırım.

- () 1- Tamamen katılıyorum () 2- Katılıyorum () 3- Kararsızım
() 4- Katılmıyorum () 5- Hiç Katılmıyorum

6. Meleklerin varlığına inanırım.

- () 1- Tamamen katılıyorum () 2- Katılıyorum () 3- Kararsızım
() 4- Katılmıyorum () 5- Hiç Katılmıyorum

7. Cennet ve Cehennem'in varlığına inanırım.

- () 1- Tamamen katılıyorum () 2- Katılıyorum () 3- Kararsızım
 () 4- Katılmıyorum () 5- Hiç Katılmıyorum

8. İnsanların bir rehber veya peygambere ihtiyacı yoktur.

- () 1- Tamamen katılıyorum () 2- Katılıyorum () 3- Kararsızım
 () 4- Katılmıyorum () 5- Hiç Katılmıyorum

9. Allah'ın insanlara rehberlik için birini seçip göndermesi zorunludur.

- () 1- Tamamen katılıyorum () 2- Katılıyorum () 3- Kararsızım
 () 4- Katılmıyorum () 5- Hiç Katılmıyorum

10. Cehennemden korktuğum için ibadet ediyorum.

- () 1- Tamamen katılıyorum () 2- Katılıyorum () 3- Kararsızım
 () 4- Katılmıyorum () 5- Hiç Katılmıyorum

11. Gözümüzün görmediği varlıklar mevcuttur.

- () 1- Tamamen katılıyorum () 2- Katılıyorum () 3- Kararsızım
 () 4- Katılmıyorum () 5- Hiç Katılmıyorum

12. Hayatımızı kolaylaştıran ve bizi muhafaza eden varlıklar mevcut değildir.

- () 1- Tamamen katılıyorum () 2- Katılıyorum () 3- Kararsızım
 () 4- Katılmıyorum () 5- Hiç Katılmıyorum

13. Öldükten sonra yeni bir hayatın başlayacağına inanıyorum.

- () 1- Tamamen katılıyorum () 2- Katılıyorum () 3- Kararsızım
 () 4- Katılmıyorum () 5- Hiç Katılmıyorum

14. Meleklerin davranışlarını üzerinde etkileri vardır.

- () 1- Tamamen katılıyorum () 2- Katılıyorum () 3- Kararsızım
 () 4- Katılmıyorum () 5- Hiç Katılmıyorum

15. Meleklerin varlığı gerekli bir durum değildir.

- () 1- Tamamen katılıyorum () 2- Katılıyorum () 3- Kararsızım
 () 4- Katılmıyorum () 5- Hiç Katılmıyorum

16. Allah insanların mutlu olmasını ister.

- () 1- Tamamen katılıyorum () 2- Katılıyorum () 3- Kararsızım
 () 4- Katılmıyorum () 5- Hiç Katılmıyorum

17. Kur'an-ı Kerim insan ürünü bir eserdir.

- () 1- Tamamen katılıyorum () 2- Katılıyorum () 3- Kararsızım
 () 4- Katılmıyorum () 5- Hiç Katılmıyorum

18. Allah'ın herkese eşit ve adil davrandığına inanıyorum.

- () 1- Tamamen katılıyorum () 2- Katılıyorum () 3- Kararsızım
 () 4- Katılmıyorum () 5- Hiç Katılmıyorum

19. Allahın gönderdiği son kutsal kitap Kur'an-ı Kerimdir.

- () 1- Tamamen katılıyorum () 2- Katılıyorum () 3- Kararsızım
() 4- Katılmıyorum () 5- Hiç Katılmıyorum

20. Kur'an-ı Kerim'i okuyabiliyorum.

- () 1- Tamamen katılıyorum () 2- Katılıyorum () 3- Kararsızım
() 4- Katılmıyorum () 5- Hiç Katılmıyorum

21. İnsanların Allah tarafından adil bir şekilde yargılanacağına inanırım.

- () 1- Tamamen katılıyorum () 2- Katılıyorum () 3- Kararsızım
() 4- Katılmıyorum () 5- Hiç Katılmıyorum

22. Kur'an-ı Kerim'in kutsal bir kitap olduğuna inanıyorum.

- () 1- Tamamen katılıyorum () 2- Katılıyorum () 3- Kararsızım
() 4- Katılmıyorum () 5- Hiç Katılmıyorum

23. Kutsal kitaplar insanlara yol göstermek için gönderilmiştir.

- () 1- Tamamen katılıyorum () 2- Katılıyorum () 3- Kararsızım
() 4- Katılmıyorum () 5- Hiç Katılmıyorum

24. Ahiret inancı davranışlarım üzerinde etkilidir.

- () 1- Tamamen katılıyorum () 2- Katılıyorum () 3- Kararsızım
() 4- Katılmıyorum () 5- Hiç Katılmıyorum

25. Hayatın belli bir plan doğrultusunda yaşandığına inanıyorum.

- () 1- Tamamen katılıyorum () 2- Katılıyorum () 3- Kararsızım
() 4- Katılmıyorum () 5- Hiç Katılmıyorum

26. İnsanların kendi fiil ve davranışlarında özgür olduğunu düşünüyorum.

- () 1- Tamamen katılıyorum () 2- Katılıyorum () 3- Kararsızım
() 4- Katılmıyorum () 5- Hiç Katılmıyorum

27. Dünyada yaşadığım zorluklar karşılığında ahirette ödüllendirileceğim.

- () 1- Tamamen katılıyorum () 2- Katılıyorum () 3- Kararsızım
() 4- Katılmıyorum () 5- Hiç Katılmıyorum

28. Kader anlayışı insanların kendilerini avutmak için ortaya koyduğu bir kavramdır.

- () 1- Tamamen katılıyorum () 2- Katılıyorum () 3- Kararsızım
() 4- Katılmıyorum () 5- Hiç Katılmıyorum

29. Bazı insanların kötü bir hayat yaşamaları Allah'ın takdiridir.

- () 1- Tamamen katılıyorum () 2- Katılıyorum () 3- Kararsızım
() 4- Katılmıyorum () 5- Hiç Katılmıyorum

30. Kaderimizin değiştirilmesi mümkün değildir.

- () 1- Tamamen katılıyorum () 2- Katılıyorum () 3- Kararsızım
() 4- Katılmıyorum () 5- Hiç Katılmıyorum

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı-Soyadı: Muhammet Sait YÜRGÜÇ

Uyruğu: T.C.

Doğum Yeri ve Tarihi: Adıyaman, 12/11/1989

Tel: 0554 528 46 65

E-posta: msaityurguc@gmail.com

Yazışma Adresi: İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Kâhta/Adıyaman

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Lise	Adıyaman İmam Hatip	2006
Lisans	Dokuz Eylül Üniversitesi	2011

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görev
2011- ...	Milli Eğitim Bakanlığı	Öğretmen